

393 BEGIJNHOFWONING NR. 31 (TURNHOUT)

Begijnhof 31 | 2300 Turnhout

BEGIJNHOFWONING NR. 31 - CHE-ANALYSE

Opgemaakt door **ARAT architecten**

Fraikinstraat 71 | 2200 Herentals | www.arat.be

T 014 24 86 90 | info@arat.be

Opgemaakt te Herentals | december 2023

Opdrachtgever | **OCMW TURNHOUT**

Stationstraat 80 | 2300 Turnhout

Contactpersoon | Lieve Wouters

HOOFDSTUK 01 IDENTIFICATIE	9
01.01 SITUERING EN KADASTRAAL OVERZICHT	9
01.02 BESCHRIJVING ONROEREND ERFGOED (NR. 31-32)	9
01.03 BESCHERMING	9
01.04 OPMETING FEBRUARI 2022	10
 HOOFDSTUK 02 HISTORISCHE NOTA	 15
02.01 GESCHIEDENIS VAN HET TURNHOUTSE BEGIJNHOF	15
02.01.01 <i>Algemene chronologie</i>	15
02.02 TYPOLOGIE	17
02.02.01 <i>Kempisch woonhuis versus de stadswoning</i>	17
02.03 GESCHIEDENIS VAN BEGIJNHOFWONING 31	19
02.03.01 <i>Zeventiende eeuw</i>	19
02.03.02 <i>Negentiende - twintigste eeuw</i>	21
02.04 BOUWSPOREN ONDERZOEK	23
02.05 SYNTHESE BOUWFASEN	27
 HOOFDSTUK 03 INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN	 31
03.01 WONINGGROEP	31
03.02 EXTERIEUR	33
03.02.01 <i>Dak</i>	33
03.02.02 <i>Voorgevel</i>	33
03.02.03 <i>Achtergevel</i>	35
03.02.04 <i>Tuin</i>	37
03.02.05 <i>Tuinberging</i>	39
03.02.06 <i>Berghok</i>	39
03.03 INTERIEUR	41
03.03.01 <i>Kelder</i>	41
03.03.02 <i>Gelijkvloerse verdieping</i>	41
03.03.03 <i>Zolder</i>	51
 HOOFDSTUK 04 BOUWFYSISCH ANALYSE	 59
04.01 EXTERIEUR	59
04.01.01 <i>Bedaking en kroonlijst</i>	59
04.01.02 <i>Opgaand metselwerk</i>	59
04.01.03 <i>Schrijnwerk</i>	61

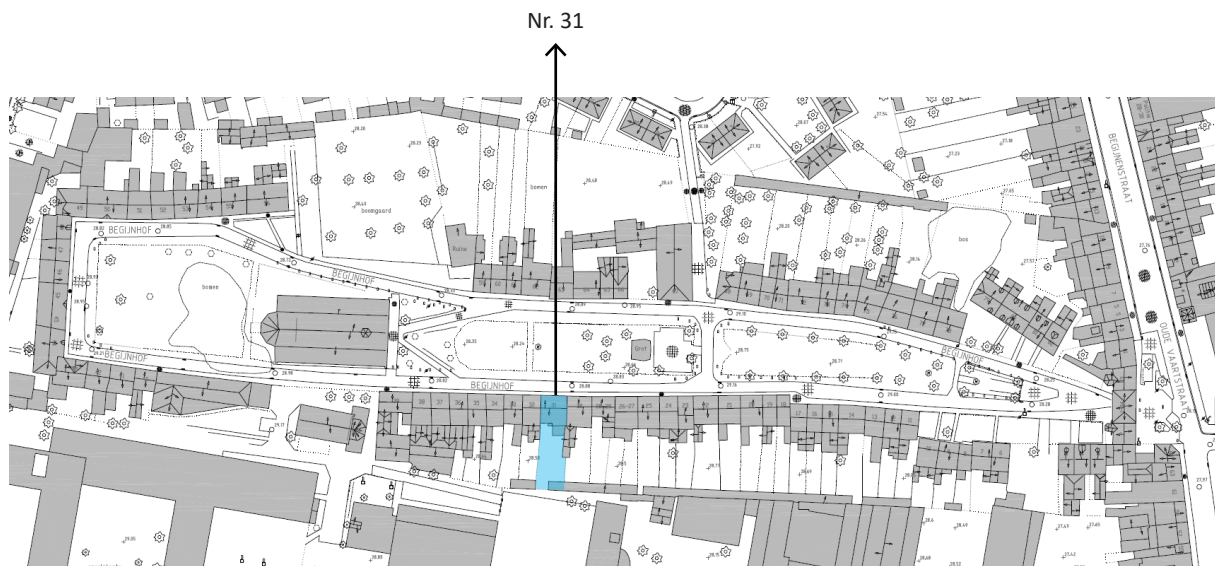
04.01.04	<i>Ijzeren onderdelen</i>	61
04.01.05	<i>Tuinberging</i>	61
04.01.06	<i>Berghok</i>	61
04.01.07	<i>Koer en tuin</i>	63
04.02	INTERIEUR	63
04.02.01	<i>Kelder</i>	63
04.02.02	<i>Begane grond</i>	63
04.02.03	<i>Zolder</i>	67
 HOOFDSTUK 05 SYNTHESE WAARDESTELLING		 71
05.01	ALGEMENE APPRECIATIE EXTERIEUR	72
05.02	ALGEMENE APPRECIATIE INTERIEUR	73
 HOOFDSTUK 06 LITERATUUR EN ARCHIEF		 79
06.01	LITERATUUR	79
06.02	ARCHIVALIA	79

31

HOOFDSTUK 01

IDENTIFICATIE

afb. 1: Overzichtkaart met de huidige toestand van het begijnhof van Turnhout © opgemaakt door ARAT in het kader van het landschapsbeheersplan 2014.

afb. 2: GRB-kaart met aanduiding van beschermd monument sinds 2015 © Geoportaal.

afb. 3: GRB-kaart met aanduiding van beschermd cultuurhistorisch landschap sinds 1962 © Geoportaal.

afb. 4: GRB-kaart met aanduiding van UNESCO Werelderfgoed sinds 1998 © Geoportaal.

afb. 5: GRB-kaart met aanduiding van vastgestelde archeologische zone sinds 2016 © Geoportaal.

afb. 6: GRB-kaart met aanduiding van vastgesteld bouwkundig erfgoed sinds 2015 © Geoportaal.

01.01 SITUERING EN KADASTRAAL OVERZICHT

NAAM	Begijnhofwoning nr. 31
LIGGING	Begijnhof nr. 31, 2300 Turnhout
KADASTER	Turnhout, 4de afdeling, sectie Q, percelen 552A
DATERING	Opklimmend tot de 17de eeuw, verbouwd in de 19de eeuw
BECHERMING	Beschermd als monument in 2015 Beschermd als cultuurhistorisch landschap in 1962: <i>voorgevels, de kerk, de grot en de schapenweide en de Sint Victorkapel</i> Beschermd als UNESCO erfgoed in 1998: <i>het begijnhof als geheel, met inbegrip van elke woning/bouwkundige entiteit</i> Vastgesteld als archeologische zone in 2016: <i>geïnterpreteerd als onderdeel van de historische stadskern van Turnhout</i>
EIGENAAR	OCMW Turnhout

01.02 BESCHRIJVING ONROEREND ERFGOED (NR. 31-32)¹

Deze begijnhuizen komen voor als een dubbel- en enkelhuisje, respectievelijk met vier en twee traveeën op de begane grond en drie en twee in de bovenste bouwlaag onder een gemeenschappelijk pannenzadeldak. De huizen klimmen op tot de 17de eeuw. Dat is onder andere te zien aan de muurankers.

De begane grond wordt gekenmerkt door aangepaste rechthoekige muuropeningen met nog aanwezige ontlastingsbogen met een gesinterde baksteenlaag boven de lagere vensters. Op de bovenverdieping zijn de ingekaste vensters voorzien van geblindeerde ruiten.

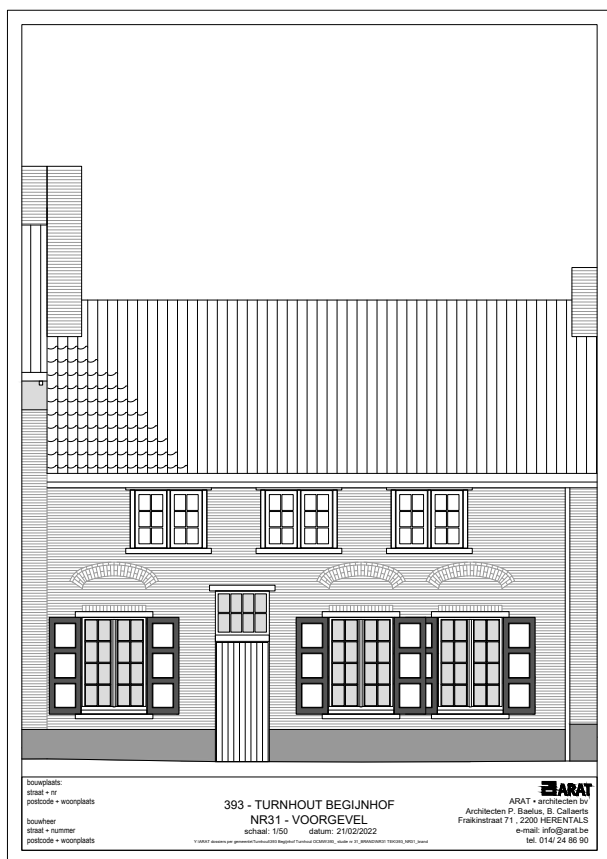
Wat het interieur betreft, heeft nummer 31 in het vertrek rechts op de begane grond, een brede haard met geprofileerde houten schouwbank op beschilderde stenen wangen. Dit huis heeft ook een opkamer en een kelder met vloer van rode gebakken tegels.

01.03 BESCHERMING

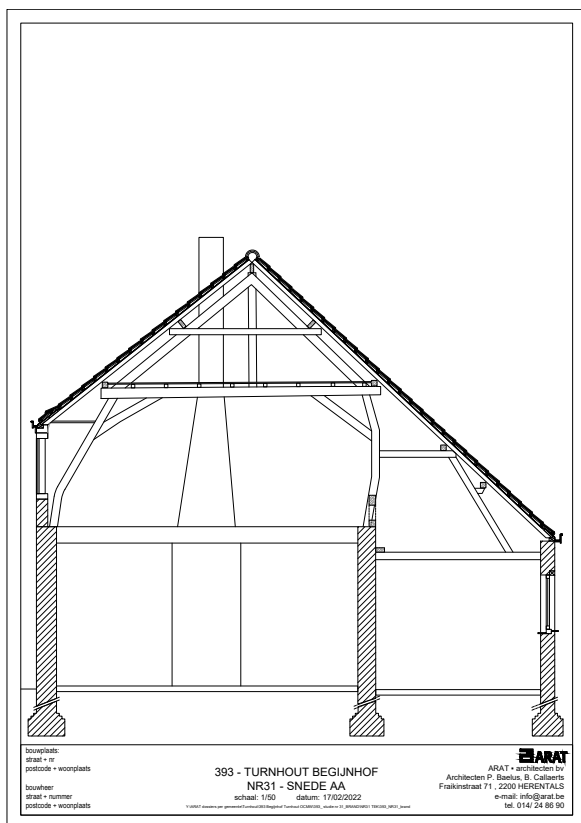
Begijnhofhuis nr. 31 is een onderdeel van de aanduiding van het beschermd monument van het begijnhof van Turnhout, geldig sinds 2015. Het begijnhof kent een complexe beschermingsgeschiedenis. Deze bescherming wordt voorafgegaan door drie beschermingsbesluiten die het begijnhof geheel of gedeeltelijk beschermden als monument of landschap. Deze beschermingen als monument werden opgeheven bij ministerieel besluit van 4 juni 2016 vervangen door deze bescherming als monument bij ministerieel besluit van 27 mei 2015.² Naast deze beschermingen op Vlaams niveau, geniet het begijnhof sinds 1998 ook een erkenning als UNESCO werelderfgoed. Deze huizenrij behoort ook tot de Unesco werelderfgoed kernzone van het Begijnhof van Turnhout.

1 Geciteerd uit Agentschap Onroerend Erfgoed 2023: Begijnhof [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122152> (Geraadpleegd op 04-04-2022); S. De Sadeleer en G. Plomteux, Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Turnhout, Kanton Turnhout, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 16N1, Brussel – Turnhout, 1997.

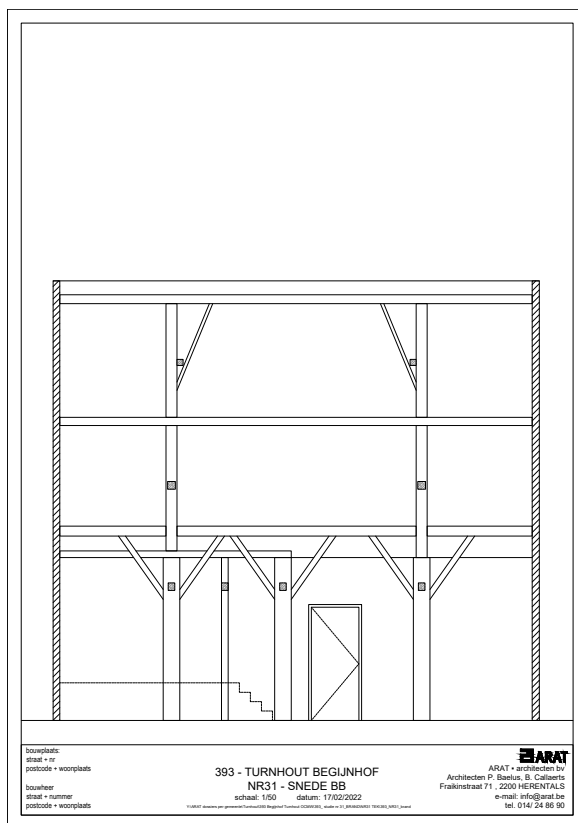
2 'Begijnhof Turnhout: Beschermd monument van 27-05-2015 tot heden', Agentschap Onroerend erfgoed, <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9758>, geraadpleegd op 4 april 2022.

afb. 7: Tekening voorgevel © ARAT architecten.

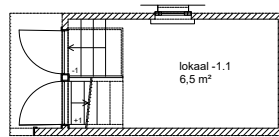

afb. 8: Sneede AA © ARAT architecten.

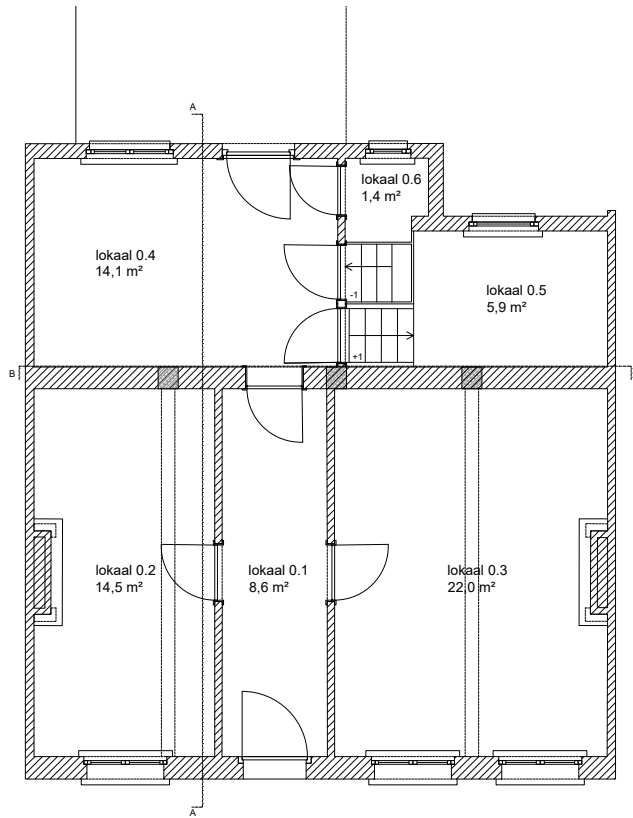
afb. 9: Sneede BB © ARAT architecten.

-1

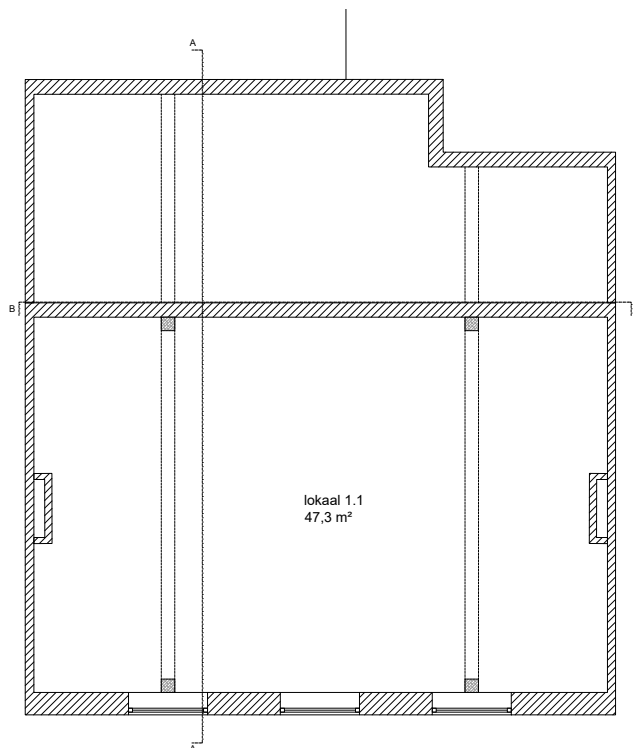
afb. 12: Kelderplan © ARAT architecten.

0

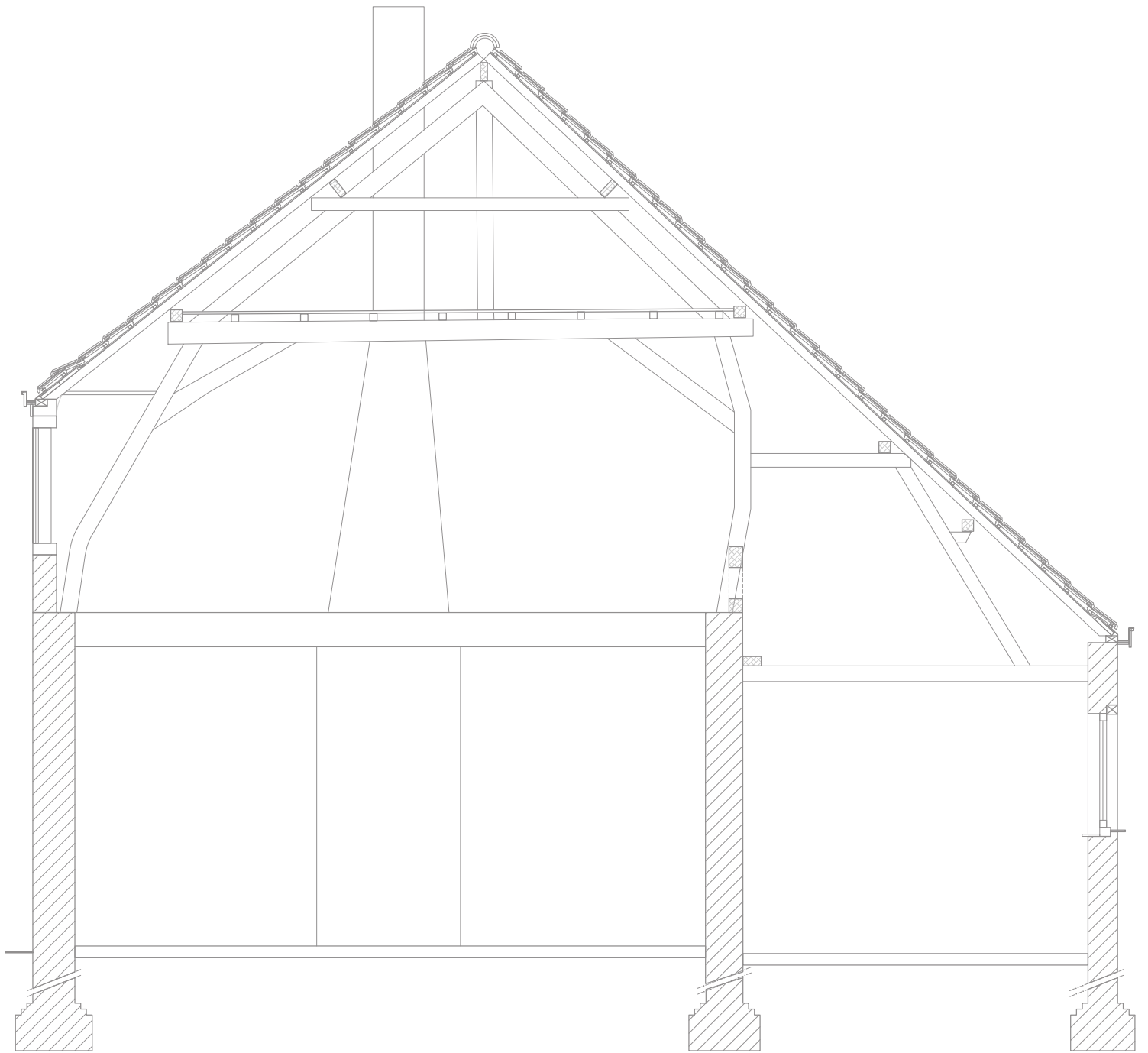

afb. 11: Grondplan © ARAT architecten.

+1

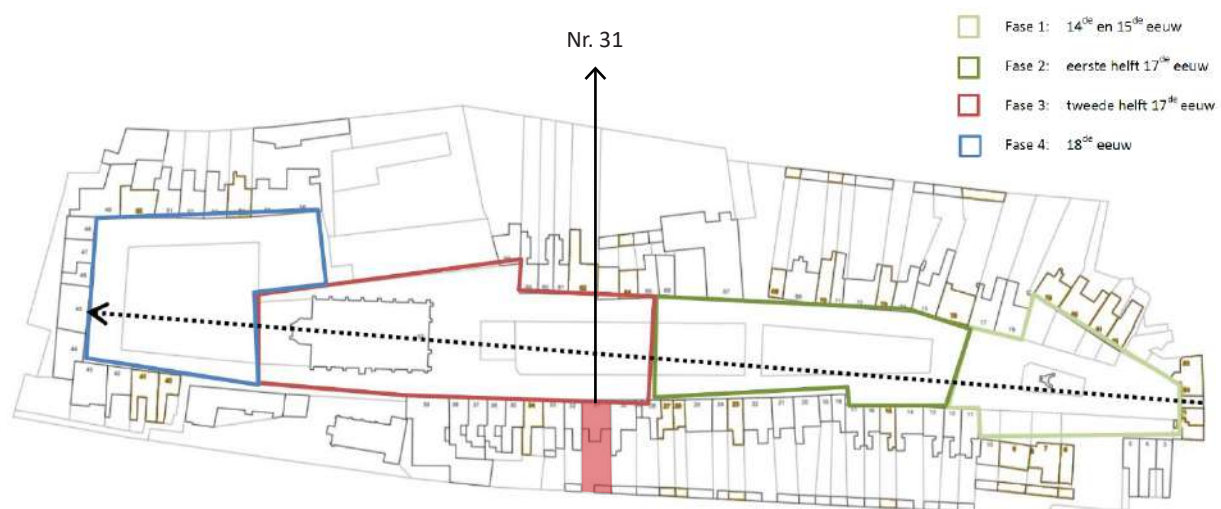

afb. 10: Plan verdieping © ARAT architecten.

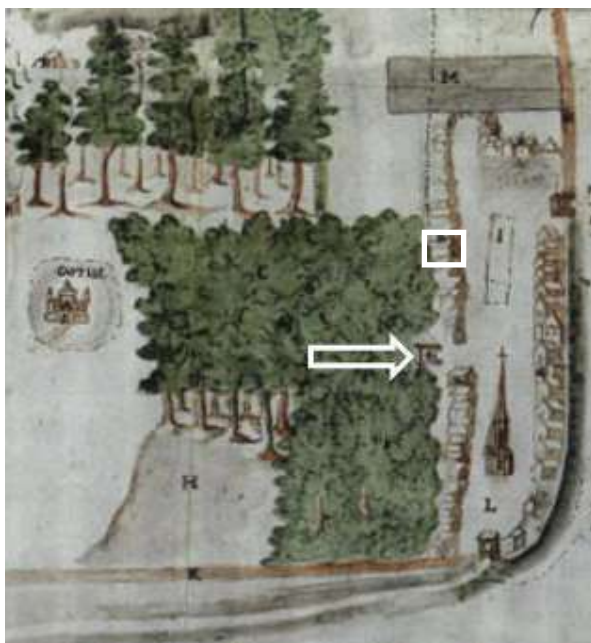

HOOFDSTUK 02

HISTORISCHE NOTA

afb. 13: Overzichtskaat met de uitbreidingsfases van het Begijnhof van Turnhout © opgemaakt door ARAT in het kader van het landschapsbeheersplan 2014.

afb. 14: Kaart met aanduiding van de Bospoort, s.n., 1642. Papier, pen, aquarel. 56,5 x 38 cm © Stadsarchief Turnhout.

afb. 15: 1778: Ferrariskaart © Geoportaal.

afb. 16: Detail, Gravure van Vostermans uit ca. 1667 © Stadsarchief Turnhout.

afb. 17: Detail, J.F. Smolders, Slag van Turnhout, 1789 (herdruk) © Stadsarchief Turnhout.

02.01 GESCHIEDENIS VAN HET TURNHOUTSE BEGIJNHOF

02.01.01 ALGEMENE CHRONOLOGIE

De historische bronnen geven geen oprichtingsdatum van het begijnhof van Turnhout prijs. De oudste vermelding dateert uit 1340. Het begijnhof van Turnhout kende drie grote uitbreidingsfasen (*afb. 13*) en ontwikkelde zich tot een pleinbegijnhof. Het begijnhof vindt zijn oorsprong in de loop van de 14de eeuw. In 1562 is er een grote brand waardoor een deel van het begijnhof verwoest wordt, voornamelijk in het zuiden. Het begijnhof kende perioden van bloei in de 15de en de 17de eeuw. Tot 1642 bestond het begijnhof uit woningen rondom een kleine kerk en bevond de enige toegang tot het hof zich in het oosten (*afb. 14*). In de 17de eeuw kende het begijnhof een bouwwoede, met als resultaat de uitbreiding van het hof en de bouw van de barokke kerk. De langgerekte vorm is het gevolg van opeenvolgende 17de-eeuwse uitbreidingen in de lengterichting van het plein. In de 18e eeuw werd het achterste deel van het begijnhof aangelegd in de vorm waarin het plein vandaag nog herkenbaar is. Omstreeks 1777 had het begijnhof nagenoeg zijn huidige grondplan en vorm (*afb. 15*).

De westzijde van het begijnhof werd in de eerste helft van de 17de eeuw vergroot nadat de aartshertogen in 1618 de begijnen toelating verleenden om een stuk van de hertogelijke warande te gebruiken om het hof verder uit te breidden met woonhuizen (aangeduid in groene arcering op (*afb. 13*)). Ten noorden van woning nr. 14 liep de 'boschpoort'. Dit was een doorgang naar het achterliggende kasteel op de plaats waar zich nu de helft van woning nr. 14 bevindt. In 1617 vroegen de begijnen aan de prins van Oranje, Filips-Willem, die bij het tekenen van het Twaalfjarig bestand alle bezittingen van de Nassaus in de Zuidelijke Nederlanden ontving en dus ook het kasteel, of zij de boschpoort naar het kasteelwater mochten gebruiken. Dit zou onder meer nodig kunnen zijn in geval van brand en als nooduitgang bij troebelen. De vroegst gekende vermelding van de poort komt voor op een plattegrond van het begijnhof van Turnhout uit 1642 (*afb. 14*). Met de oostelijke uitbreiding van woning nr. 14 in 1902 verdween de doorgang voorgoed.³

De kaart uit 1642, de gravure van Vostermans (1667) en de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1778) weergeven een gedetailleerd beeld van de uitbreidingsfasen van het begijnhof in de 17de en 18de eeuw. In vergelijking met de prent uit 1642 is het begijnhof op de gravure van Vostermans aan de westelijke zijde uitgebreid (*afb. 18*). Op het begijnhof bevinden zich nu twee kerken. De woning op het huidige perceel van nr. 31 zou gebouwd tijdens de derde bouwphase van het begijnhof in de 17de eeuw, op de kaart uit 1642 tekent zich reeds een perceel af ter hoogte van het onderzoeksgebied. Op de gravure van Vostermans (1667) tekent zich een breedhuis onder zadeldak af op de huidige locatie van woning nr. 31. Op de Ferrariskaart is het begijnhof nog verder uitgebreid aan de westelijke zijde en is nu volledig vol gebouwd. De oudste kerk is omstreeks 1777 reeds afgebroken.

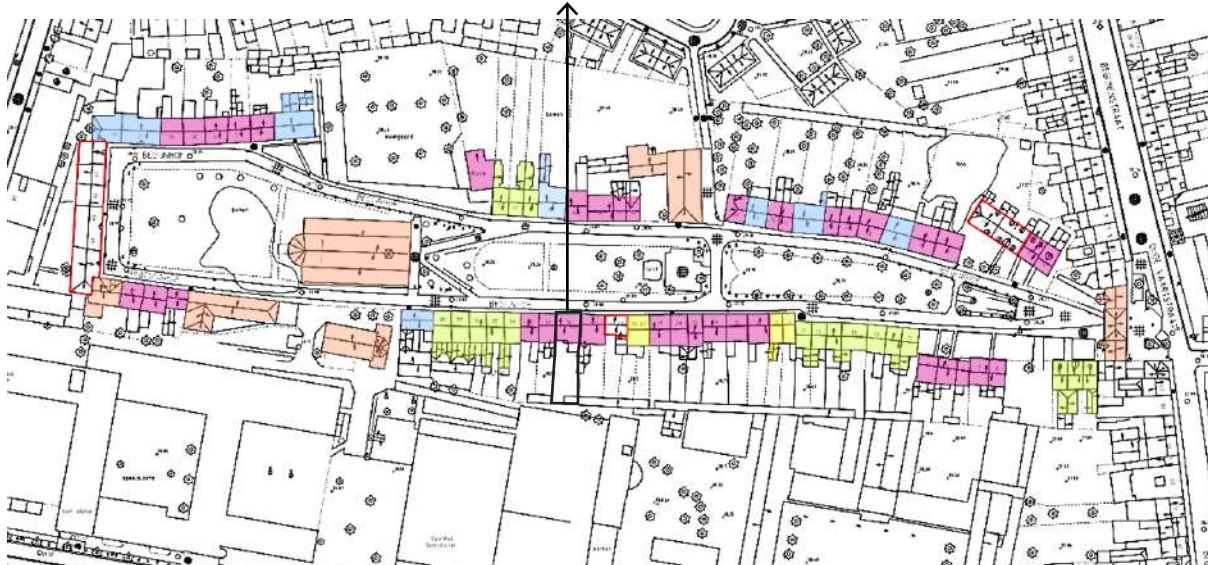

afb. 18: Gravure van Vostermans uit ca. 1667 met aanduiding van 17de-eeuwse woning nr. 31 © Stadsarchief Turnhout.

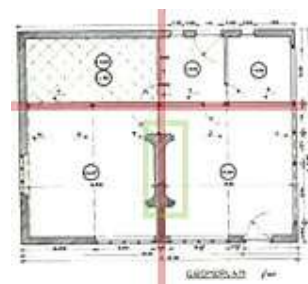
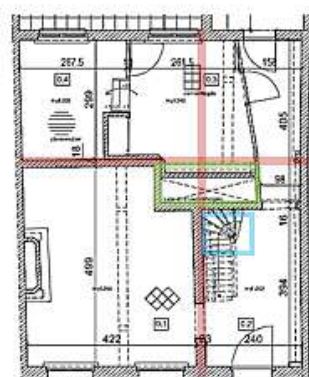
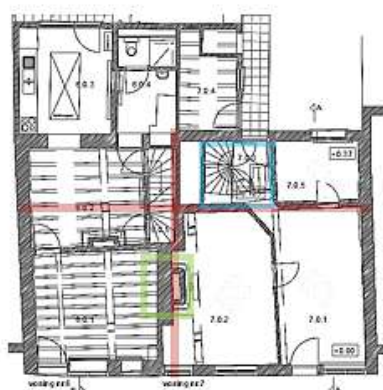
3 Hugo Vanden Bossche, Begijnen, begijnhoven en het begijnhof van Turnhout, 2013, Turnhout: 93.

- 17de-eeuws grondplan - Kempisch woonhuis
- 18de-eeuw grondplan - Convent
- 19de-vroeg 20ste-eeuws - Stadswoning
- 19de-vroeg 20ste-eeuws - Stadswoning – Trap in het midden
- Functionele typologie
- Oorspronkelijke typologie niet meer afleesbaar of verdwenen

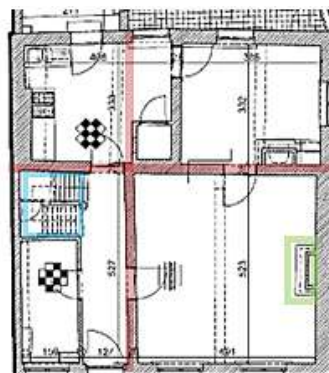
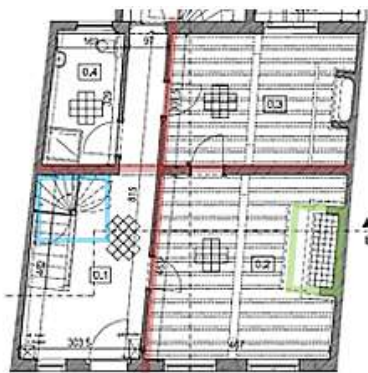
Nr. 31

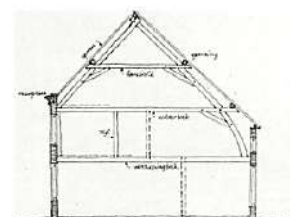
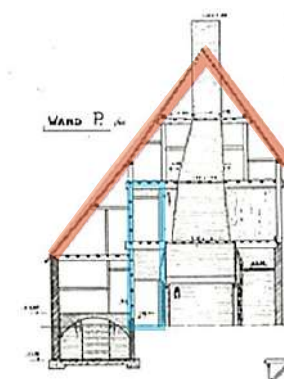
afb. 19: Overzichtskaart met typologie van het Begijnhof van Turnhout ©Opgemaakt door ARAT architecten in het kader van het landschapsbeheersplan 2014

afb. 20: Grondplan gelijkvloerse verdieping woning 6-7 (links) en 21 (rechts) ©ARAT architecten

afb. 21: Grondplan gelijkvloerse verdieping 54 (links) en 78 (rechts) ©ARAT architecten

afb. 22: Typeplan en dwarsnede ©H. Ruhe, bewerkt door ARAT architecten

02.02 TYPOLOGIE

02.02.01 KEMPISCH WOONHUIS VERSUS DE STADSWONING

Toen de eerste stenen huizen in het begijnhof van Turnhout aan het begin van de 17de eeuw werden gebouwd, werd er logischerwijs teruggegrepen naar de op dat moment meest verspreide bouwwijze, zijnde het Kempische dorpswoonhuis dat aanvankelijk werd opgetrokken in vakwerkbouw met lemen wanden. Naast de materiaal-technische en stilistische kenmerken, is vooral de bouwconstructie met specifieke planindeling typerend voor het Kempisch woonhuis. Hoewel vele stenen Kempische woonhuizen door de eeuwen heen werden afgebroken of onherkenbaar werden verbouwd, lijkt het er sterk op dat het Turnhouts Begijnhof hierop een uitzondering is. Uit de bouwhistorische en bouwtechnische analyses van verschillende begijnhofwoningen blijkt dat in het merendeel van deze woningen een typische 17de-eeuwse planopbouw bewaard bleef (af te leiden uit o.m. de oude daklijnen op de zolders). De typologie van het Kempisch woonhuis in termen van planindeling en bouwconstructie werd uitgebreid geanalyseerd door Dr. H.A.M. Ruhe in zijn naslagwerk 'Het dorpswoonhuis in de Kempen' en als volgt gedefinieerd:

'Het Kempische dorpswoonhuis is ontstaan uit de Kempische hoeve en wel uit dat gedeelte dat voor menselijke bewoning diende. [...] Het staat met de daknok evenwijdig aan de straat. Aan de voorkant bevinden zich de deur en een wisselend aantal vensteropeningen. Aan de achterzijde is er meestal ook een deur en minstens één venster. [...] Het schilddak (vaak ook een zadeldak) heeft soms één of meer kleine dakvensters, maar die kunnen ook ontbreken. De allerkleinste huizen hebben, behalve de ruimte onder de kap, maar twee vertrekken. [...] De meeste huizen hebben beneden vier vertrekken. Aan de voorzijde is, behalve de woonkamer met haard, nog een nevenvertrek, waarvan de bestemming wisselt, en aan de achterzijde is een onderkelderde opkamer naast de 'geut' of spoelkeuken. Ook bij de grotere huizen is de ruimte onder de kap meestal ongedeeld. Er is nog een verschil tussen dorps- en stadswoningen, dat is het versteningsproces. Alle woningen stammen af van de in onze streken gebruikelijke houtskeletbouw met lemen wanden. De verstening begon in de steden, voornamelijk door overheidsvoorschriften in verband met het brandgevaar. Allereerst werd daarbij de stro- of rietdekking vervangen door harde dekking met pannen of leien. Vervolgens werden de houten of lemen wanden vervangen door stenen muren, te beginnen met de zijgevels, die vaak gemeenschappelijk waren. Ten slotte veranderde ook de constructie, waarbij het houten geraamte verdween en plaats maakte voor balkdragende muren.'⁴

Het Kempisch dorpshuis was smal en langgerekt en zeker geen diephuis. Het had een **kruisvormig grondplan**, bestaande uit twee grote leefruimtes langs de straatzijde, met daartussen een dragende muur die centraal een **tweezijdige massieve schouw** bevatte en achteraan een tweede travee met een gewelfde kelder. Boven de kelder was er een opkamer en daarnaast de mooskeuken en/of berging.⁵

In het meest voorkomende model is de **dwarse sectie typisch asymmetrisch**: de gevel aan de voorzijde was hoger en het dak liep langs de achterzijde door tot op de veel lagere achtergevel van de tweede travee. De voorste kamers hadden een plafond bestaande uit een balkenlaag waarop de vloerplanken van de zolder lagen en werden gedomineerd door een grote haardstede die de tussenmuur zo goed als volledig in beslag nam. In deze eerste travee bevond zich gewoonlijk ergens een **spiltrap** naar de zolderverdieping, omdat enkel in het voorste gedeelte hiervoor plaats was. Sommige woningen hadden van meet af aan reeds een eerste verdieping én zolderverdieping, waarbij de spiltrap bij gevolg over twee verdiepingen liep. De opkamer - waaronder de kelder met tongewelf - en mooskeuken waren dus niet alleen minder diep, maar ook minder hoog en gezien de dakconstructie voorzien van een schuin aflopend plafond. De spantstructuur van de zolder werd boven de voorste hoofdtravee ondersteund door houten gebinten, al dan niet gecombineerd met dragende muren. De hoofdbalken liepen meestal door over de tweede travee tot in de achtergevel. Zo niet, werd er een driehoekig half spant geënt tegen het hoofdgebint om de achterbouw te overkappen.⁶

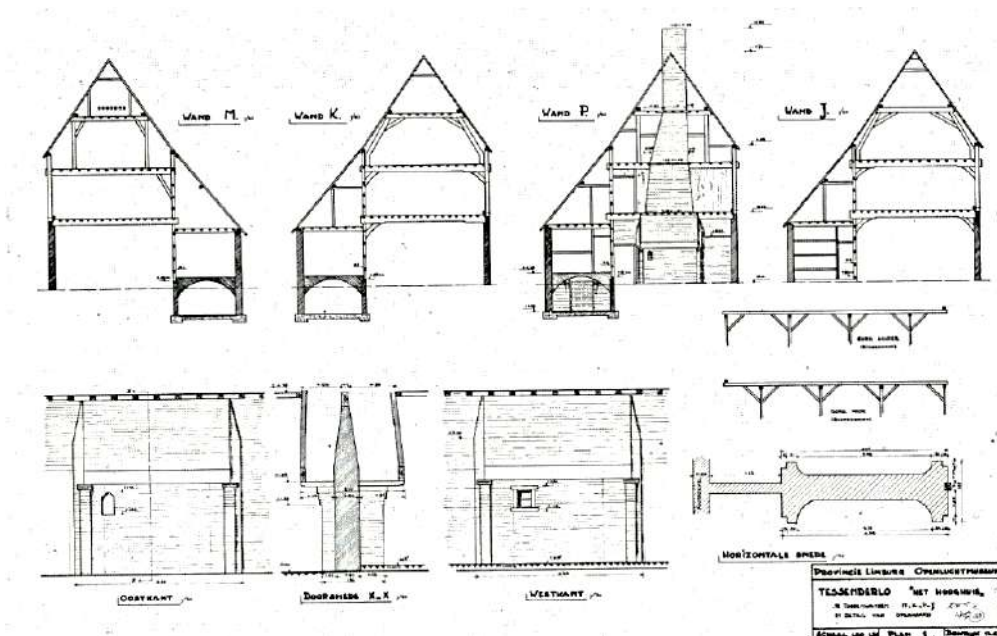
4 RUHE, H. *Het dorpswoonhuis in de Kempen vanaf de vijftiende tot de negentiende eeuw*, Zaltbommel, 1980: 11

5 ARAT architecten, *Woningbeheersplan*, Herentals, 2018: 35

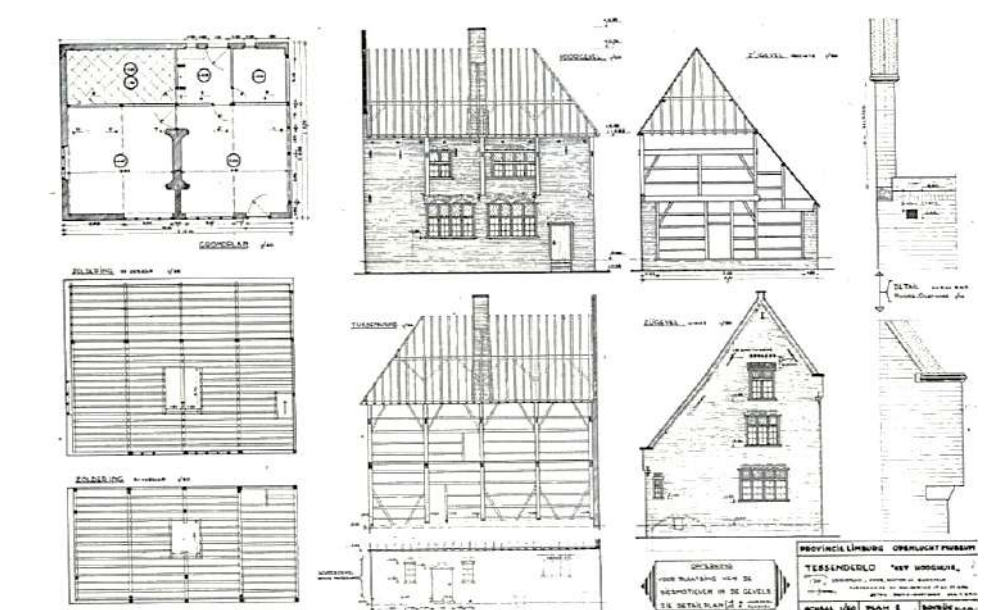
6 ARAT architecten, o.c., Herentals, 2018: 35-36

afb. 23: Gravure van Vostermans uit ca. 1667 met aanduiding van 17de-eeuwse woning nr. 75 © Stadsarchief Turnhout.

afb. 24: Tessenderlo. Het hooghuis. Plan voor de herbouw in Bokrijk. 13 augustus 1970 © Bron: H. Ruhe, Het dorpswoonhuis in de Kempen vanaf de vijftiende tot de negentiende eeuw, Zaltbommel, 1980: 149.

afb. 25: Tessenderloo. Het hooghuis. Plan voor de herbouw in Bokrijk. 21 augustus 1971 © Bron: H. Ruhe, Het dorpswoonhuis in de Kempen vanaf de vijftiende tot de negentiende eeuw, Zaltbommel, 1980: 149.

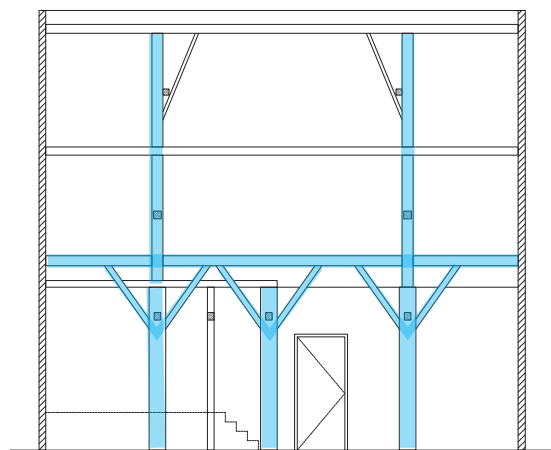
02.03 GESCHIEDENIS VAN BEGIJNHOFWONING 31

02.03.01 ZEVENTIENDE EEUW

De geschiedenis van de woning gaat met zekerheid terug tot in de zeventiende eeuw, de woning is gelegen binnen het gebied van de derde uitbreidingsfase van het begijnhof. Op basis van historisch bronnenmateriaal werd duidelijk dat woning nr. 31 gebouwd werd vóór 1642 (zie *afb. 14 op pagina 14*). Woning nr. 31 lag aan de grootste bleekweide. Het bos van het Warandepark kwam tot aan de achtergevels van de woningen (*afb. 23*). Net zoals andere begijnwoningen werd de gevel in de negentiende eeuw aangepast, in geval van woningen nr. 31 en 32 verhoogd en vernieuwd met schrijnwerk in een meer eigentijdse of neotraditionele stijl, terwijl de oude zeventiende-eeuwse kern bewaard bleef. In de voorgevel zijn nog bouwsporen zichtbaar van vroegere hogere kruisvensters die in de 19de eeuw zijn verlaagd en vervangen door het huidige schrijnwerk. De bewaarde onderkelderde opkamer is ook een karakteristiek element van een Kempisch woonhuis dat wijst op een oude kern. Kenmerkend is ook de brede haardstede die in het vertrek rechts op de begane grond bewaard is.

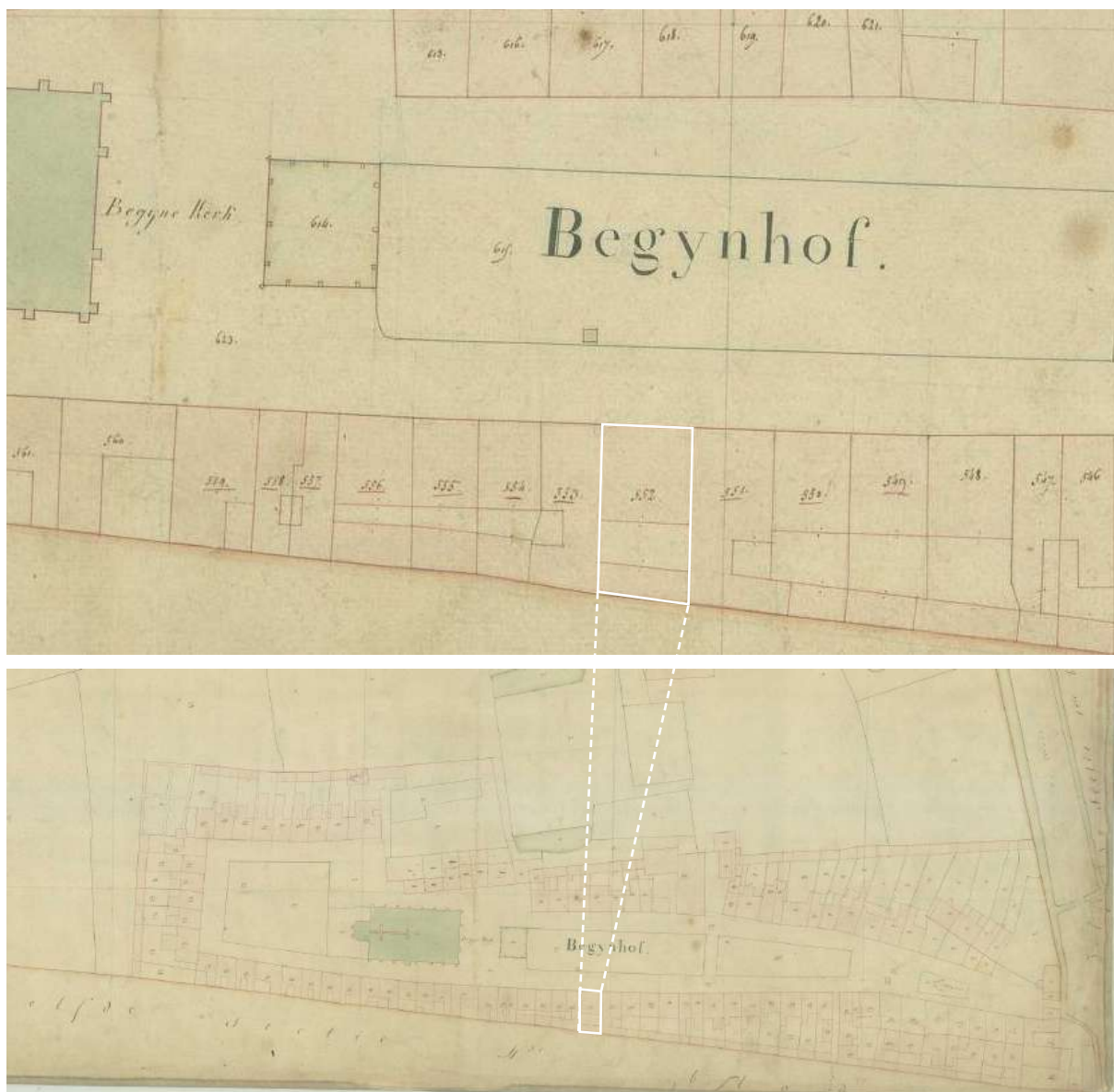

afb. 26: Tekening voorgevel nr. 31 © ARAT architecten.

afb. 27: Snede BB, nr. 31 © ARAT architecten.

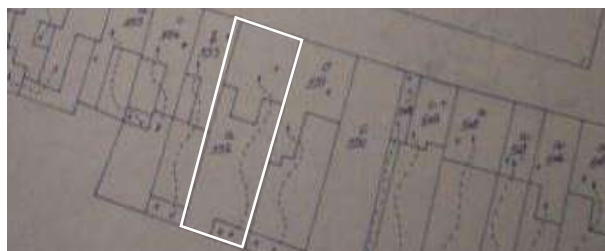
De woning nr. 31 werd in het verleden reeds onderzocht maar er waren nergens oorspronkelijke structuren en plafonds zichtbaar gezien de verlaagde plafonds en voorzetwanden. Na de brand uit 2022 zijn er verschillende authentieke restanten aan het licht gekomen nadat de recente bekledingen van de verlaagde plafonds en voorzetwanden afbrandden. Het gaat hierbij niet enkel om de spanten en de vlieringsvloer op de zolder maar ook een originele vakwerkstructuur kwam aan het licht. Deze nieuwe ontdekkingen bevestigen dat deze begijnhofwoning aanvankelijk bestond uit een vakwerkstructuur die in een latere fase is versteend. De stijlen van de oorspronkelijke vakwerkwoning waren ingewerkt in de gemetste tussenmuur die volgens het klassieke prototype van een Kempisch dorpshuisje aanvankelijk even hoog was als de voorgevel en van waarop een lager doorlopend dakje boven de aanbouw vertrok. De meeste woningen werden, net zoals deze nr. 31, naderhand verhoogd en verlengd. De spantopbouw is vergelijkbaar met de naastliggende woning nr. 32 en andere woningen met een oude kern. Opvallend is ook het gebruik van verticale stijlen, karakteristiek aan vakwerkconstructies. Tot op heden is er in geen enkele andere woning op het begijnhof deze structuur zo intact bewaard.

afb. 28: 1830-1834: Primitieve kadasterkaart (4de afdeling, Q) met aanduiding van begijnhofwoning nr. 75 © Rijksarchief

afb. 29: 1900: kadasterschets ©Kadasterarchief Antwerpen

afb. 31: 1982: kadasterschets 37 ©Kadasterarchief Antwerpen

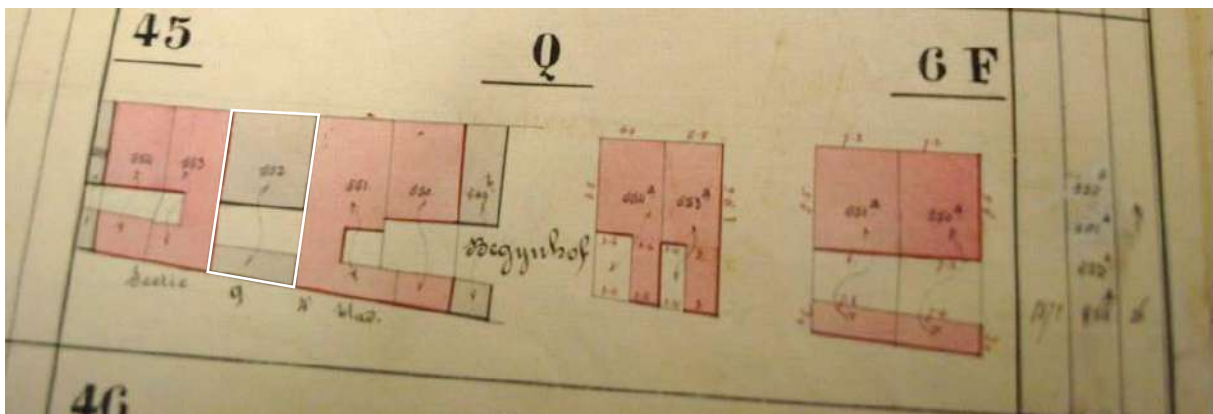
afb. 30: Huidige toestand van het begijnhof van Turnhout © opgemaakt door ARAT in het kader van het landschapsbeheersplan 2014.

(1) 1834, primitieve kadasterkaart

Op de primitieve kadasterkaart (ca. 1834) staat op het perceel van huidige nr. 31 nog steeds een breedhuis opgetekend, zoals weergegeven op de Vostermansgravure. Achterin de tuin, tegen de buitenste begijnhofmuur, is een langwerpige tuinberging opgetekend. De voetafdruk van de woning uit 1834 komt overeen met de huidige afdruk van de kadasterkaart (zonder de latere aanbouw). We kunnen dus aannemen dat er geen grote aanpassingen gebeurden na 1834.

(2) 1868 - 1900

De kadasterkaarten tonen geen wijzigingen op het perceel.⁷

afb. 34: 1868: kadasterschets 45 © Kadasterarchief Antwerpen

(3) 1982

Tussen 1900 en 1982 werd er centraal tegen de achtergevel een vierkante aanbouw gezet. Het perceel is ook uitgebreid, veel dieper geworden. De losstaande tuinberging werd ook ingekort en is verplaatst naar de achterste perceelsgrens die verlegd is (afb. 31).⁸

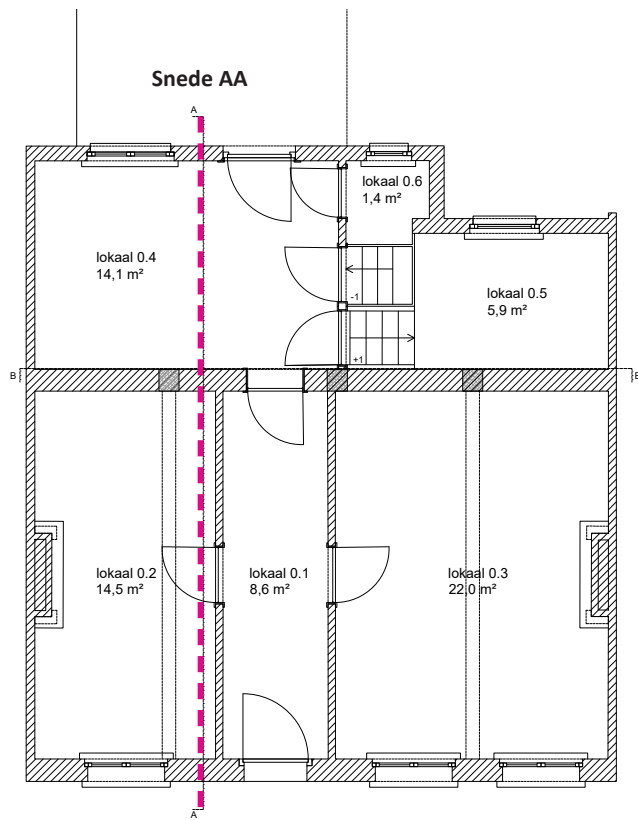
afb. 32: ca. 1900 © Delcampe

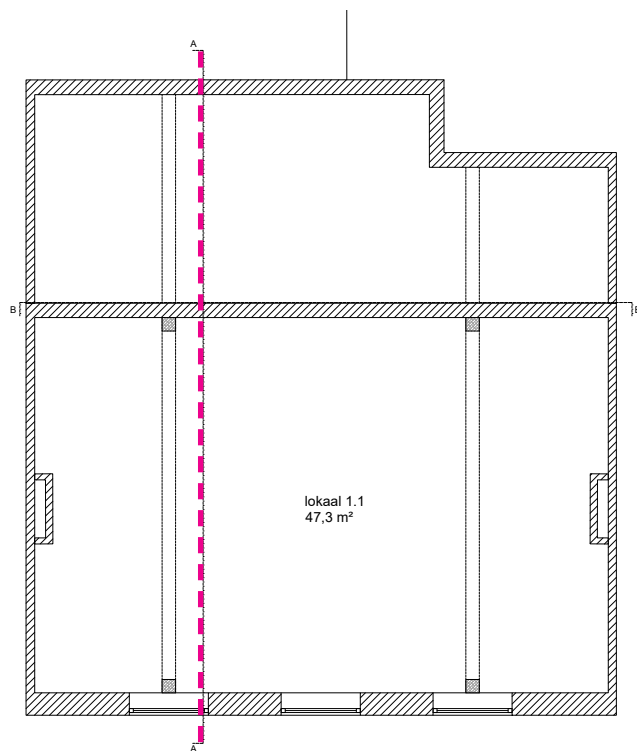
afb. 33: 1984 © KIK-IRPA.

⁷ KADASTERARCHIEF ANTWERPEN, 1900, schets 28

⁸ KADASTERARCHIEF ANTWERPEN, 1982, schets 37

afb. 36: Grondplan © ARAT architecten.

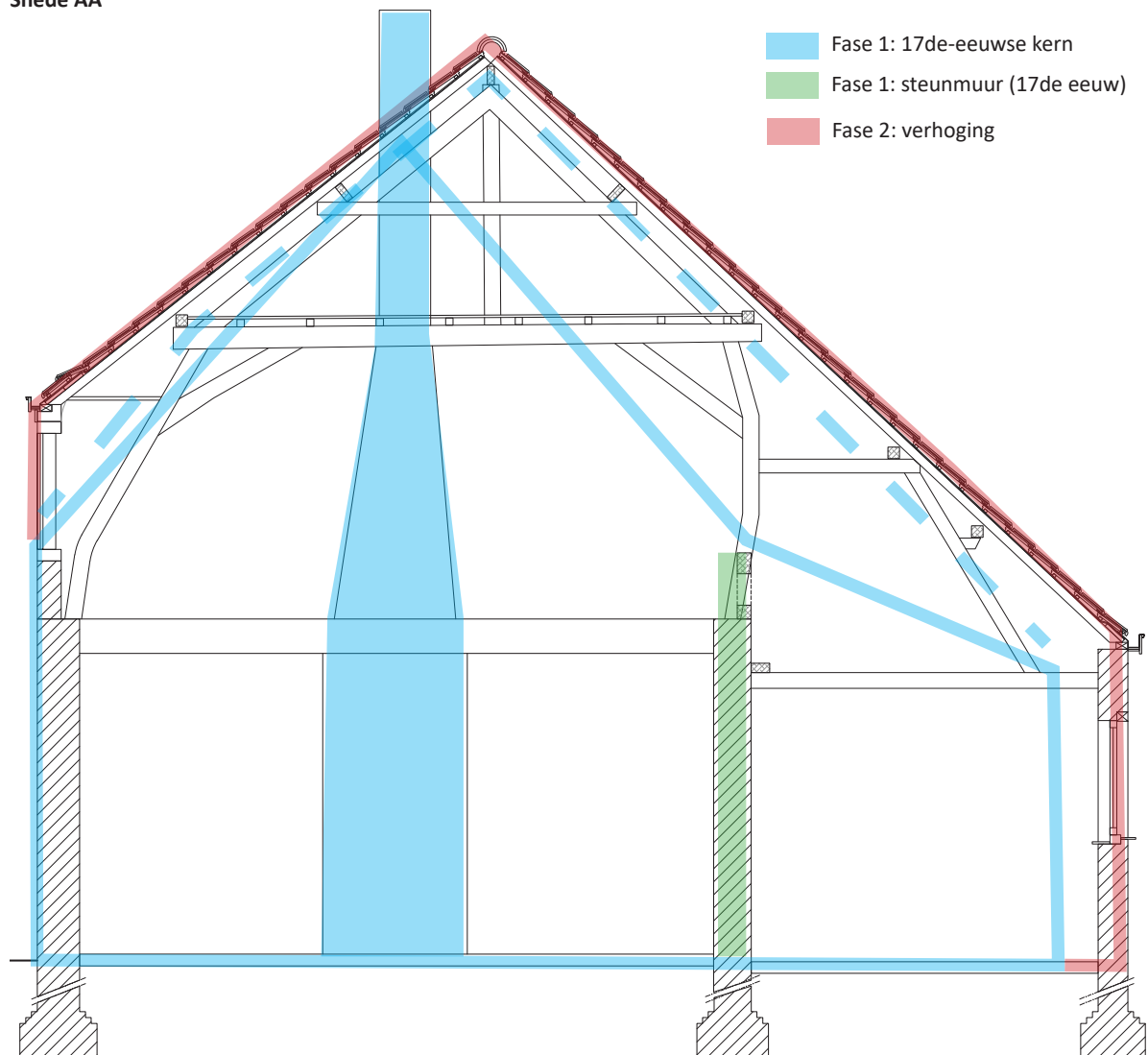
afb. 35: Plan verdieping © ARAT architecten.

02.04 BOUWSPOREN ONDERZOEK

(1) Snede

- De woning volgt het Kempische model: een hoge voorgevel en een lage achtergevel. De huidige spantenconstructie valt binnen de daklijn. Hoewel langs beide kanten een oudere bouwnaad zich aftekent van lagere daklijn (zie aanduiding op plan)
- De steunmuur evenwijdig aan de voorgevel was hierbij een zeer belangrijk structureel element en vaak één van de oudste nog steeds aanwezige materialen, bij woning nr. 31 is deze steunmuur opgetrokken uit vakwerk (in groen ingekleurd).
- Begin 19e-eeuw werden veel voorgevels en achtergevels aangepast en/of verhoogd. De voorgevel van woning nr. 31 is ook verhoogd en ingevuld met 19de-eeuws schrijnwerk. Het rechterdeel van de achtergevel werd met een halve travee naar voor geplaatst, terwijl de scheidingsmuur aan de tuinkant van de opkamer bewaard bleef op haar originele plaats. Het opgaand metselwerk bevatten hier talrijke bouwsporen. De spanten op de dakconstructie tonen nog originele daklijn.
- In de 19e-eeuw en in de 20e-eeuw werd vaak een aanbouw geplaatst aan de achtergevel. Meestal in combinatie met de opkomst van sanitaire voorzieningen. In het geval van nr. 31 werd er een klein toilet-volume tegen de achtergevel aangebouwd en een groot veranda-afdak tegen de uitbouw van de keuken.

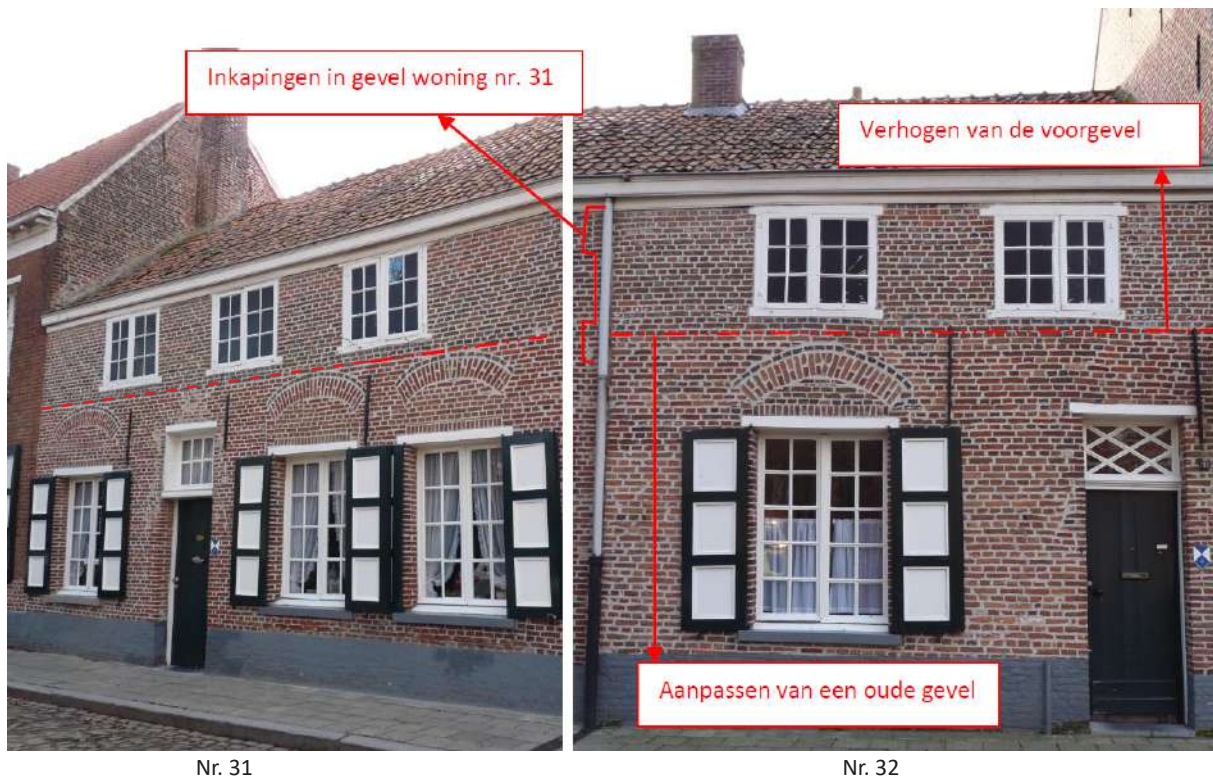
Snede AA

afb. 37: Snede AA, nr. 31 © ARAT architecten.

(1) Voorgevel

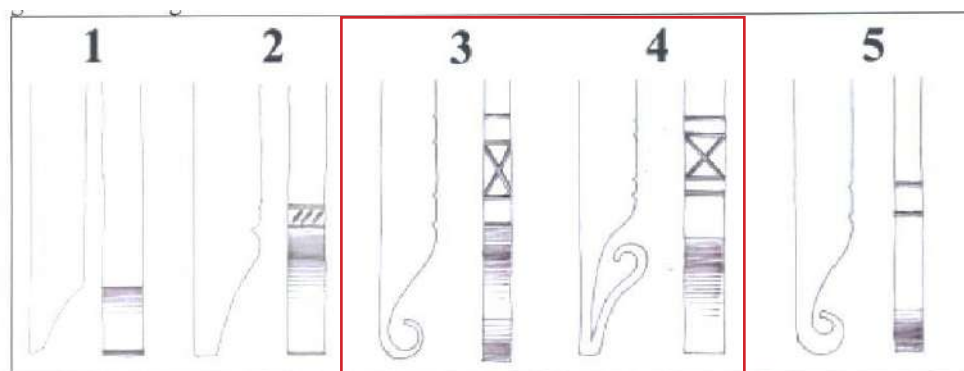
- De gevel werd duidelijk verhoogd. De bouwnaad van verhoging is duidelijk zichtbaar net boven de bakstenen vensterbogen. De verhoging met woning 32 is niet gelijktijdig gebeurd, gezien er een bouwnaad tussen de woningen zichtbaar zijn die kunnen aantonen dat de gevel van woning 32 wellicht iets later werd opgetrokken.

Nr. 31

Nr. 32

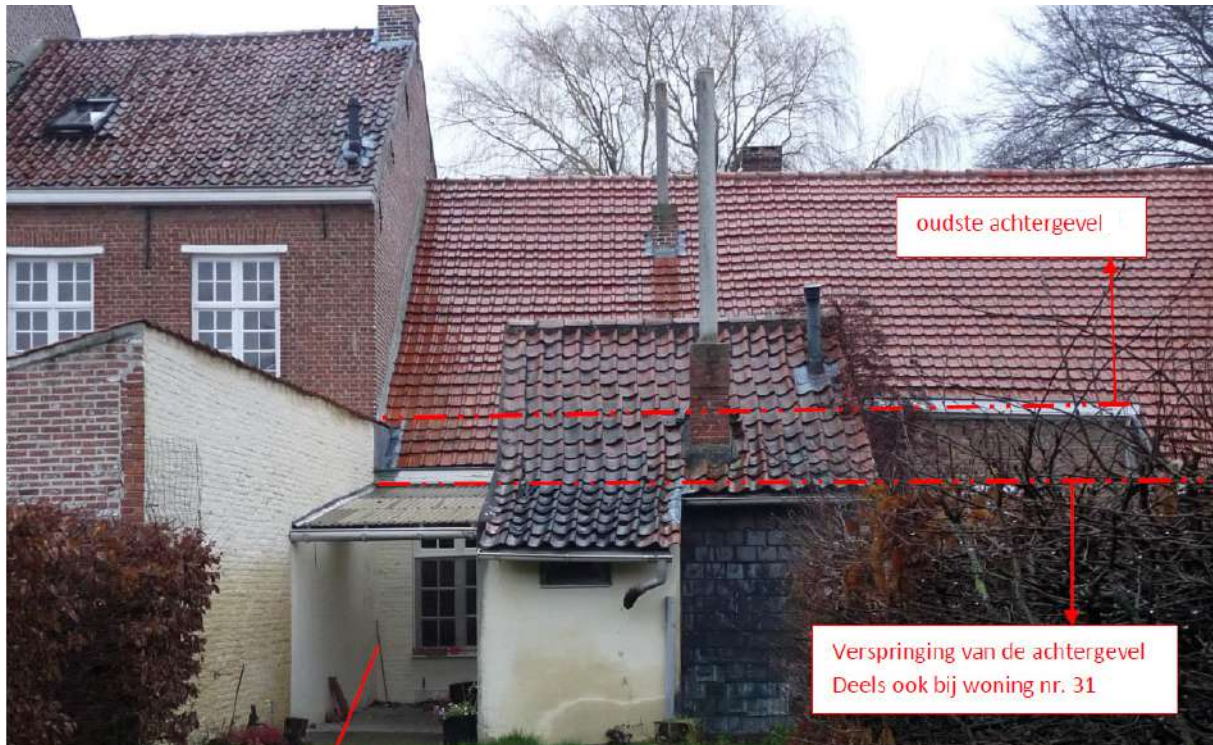
- Op het gelijkvloers werd het oude schrijnwerk vervangen door 19e-eeuwse exemplaren. De ramen verschillen echter op één belangrijk punt: enkel deze ramen op het hele begijnhof hebben geen bovenlicht. Meteen de reden waarom de gemetselde segmentbogen hier nog zichtbaar zijn. Een bouwspoor dat enkel ook nog terug te vinden is bij woningen nr. 28 en 29 en een klein boogpartje op woning nr. 6.
- Op het gelijkvloers zijn ook lichte bouwsporen zichtbaar van het inpassen van de 19e-eeuwse deur en vermoedelijk dichtmetselde beeldnis boven de inkomdeur.
- De verdiepingvloer van de eerste verdieping is met de voorgevel verankerd door 17de-eeuwse muurankers

Ankeruiteinden. 1: ca. 1485; 2: ca. 1500; 3: ca. 1525-1700; 4: ca. 1600; 5: ca. 1675-1725. De versiering van de ankeruiteinden is zeer sterk streekgebonden en verschilt van stad tot stad en van stad tot platteland.

(2) Achtergevel

- Enkel het linkerdeel van de originele achtergevel is bewaard (aan de opkamer), opgemetseld in kruisverband en bevat talrijke bouwsporen. Het tweede deel (aan de keuken) is met een halve travee naar voor geschoven, de gevel is ook gemetseld in halfsteensverband. De kleine aanbouw in halfsteenverband is ook zeer recent.

Nr. 32

Nr. 31

(3) Interieur

- Bouwsporen van verhoogde gevel met oudere lagere daklijn op de zolder: De huidige spanten gaan samen met de tweede verbouwingsfase (verhoging met één verdieping). De gemetste tipgevel van de allereerste woning is nog zichtbaar in de gemene muur. De houten balk boven op de bakstenen tussenmuur is de voormalige muurplaat van het allereerste dakvlak.

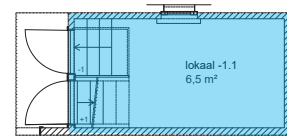

- Ingewerkte houten staanders met schoren. Deze dragen de moerbalken met de spanten. Het zijn restanten van de eerste vakwerkwoning die gaandeweg versteend werd. De balken waren voor de brand niet zichtbaar omdat ze ingewerkt waren in een lichte voorzetwand

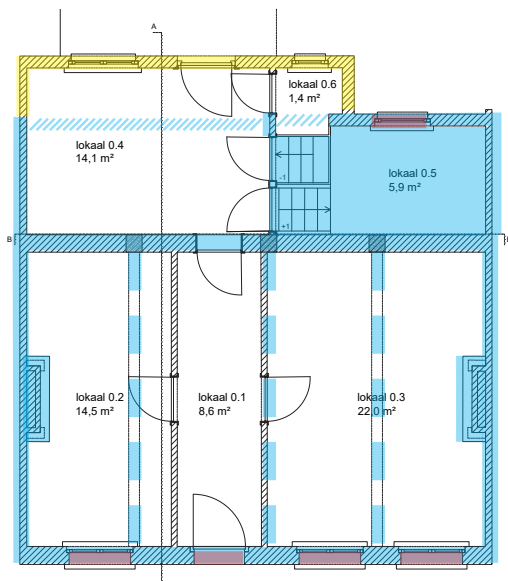
- 17de eeuw: fase 1 oudste kern
- 17de eeuw: moerbalken
- 17de eeuw: verdwenen achtergevel
- Voormalige daklijn
- 19de eeuw (?): verhoging voorgevel met recuperatie van daksgebinte
- 19de eeuw: vernieuwing schrijnwerk
- 20-21ste eeuw: aanbouw en deels verbouwing en verplaatsing achtergevel

-1

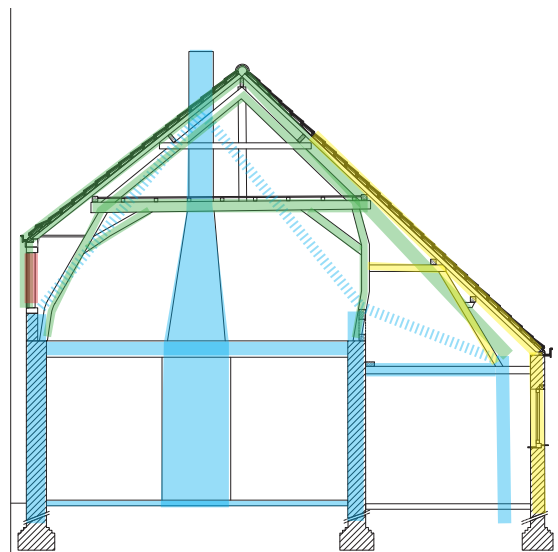

afb. 40: Kelderplan © ARAT architecten.

0

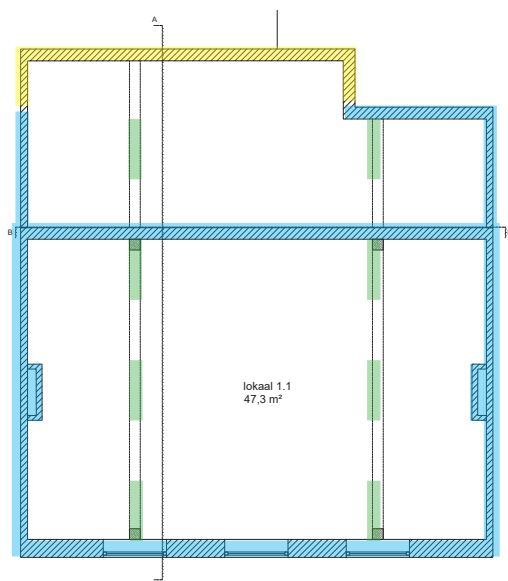

afb. 39: Grondplan © ARAT architecten.

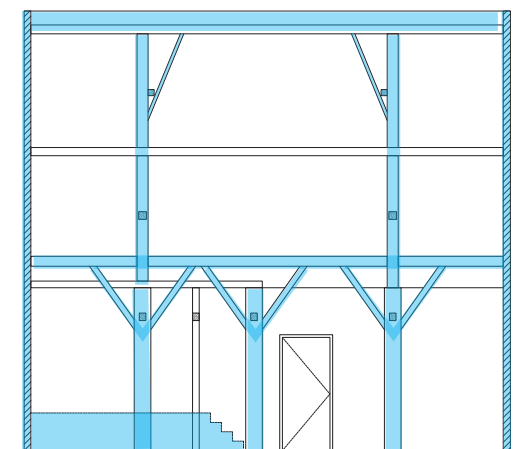

afb. 41: Snede AA © ARAT architecten.

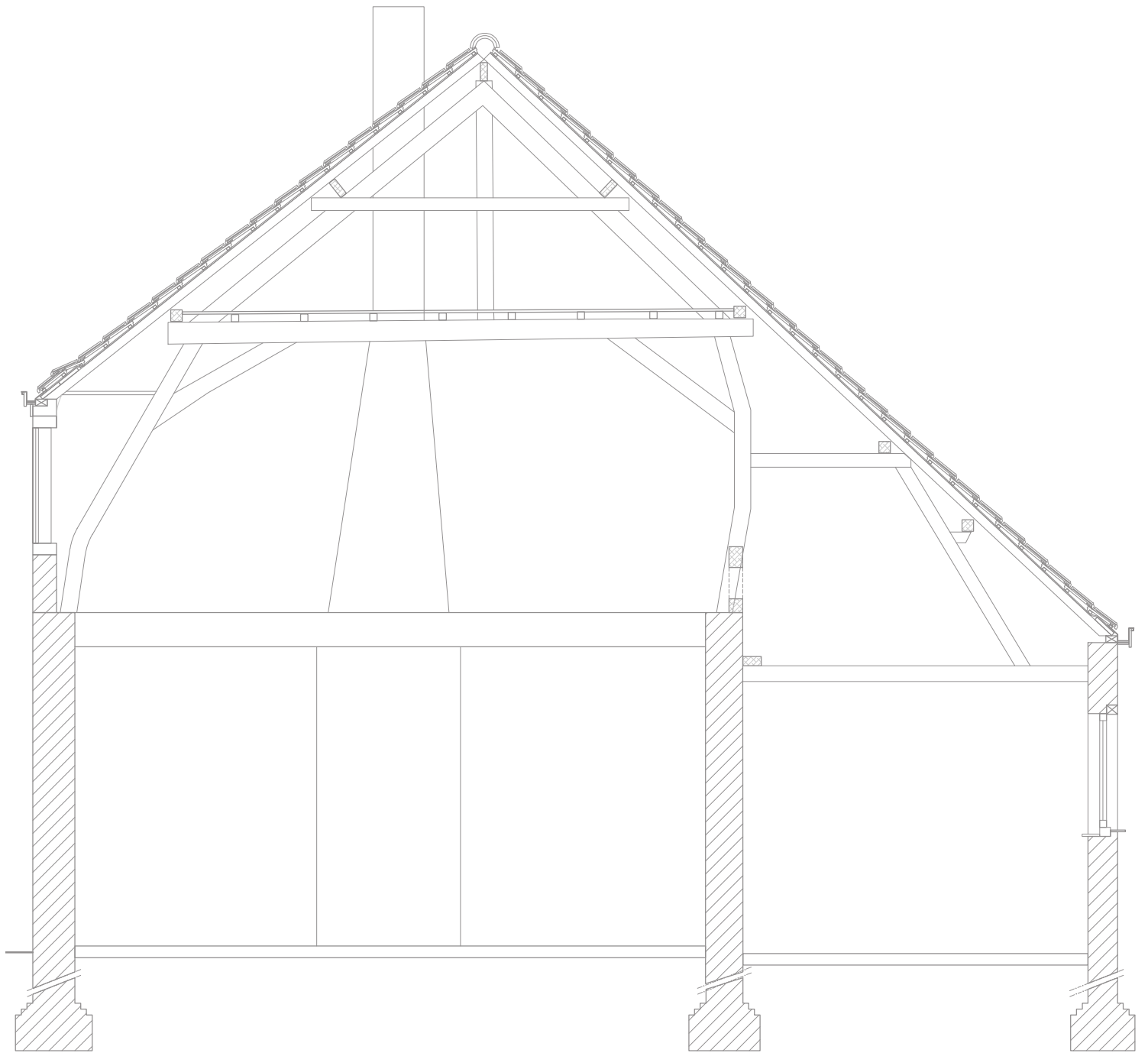
+1

afb. 38: Plan verdieping © ARAT architecten.

afb. 42: Snede BB © ARAT architecten.

HOOFDSTUK 03

INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN

03.01 WONINGGROEP

Woning nr. 31 vormt duidelijk een groep met woning nr. 32. Beide woningen hebben dezelfde bouwsporen, zelfde type vensters, zelfde hoogte en hetzelfde materiaalgebruik. Deze woningen worden ook in groep gezien met woningen nr. 28 en 29 omwille van hetzelfde type bouwsporen. De ontlastingsbogen met erboven gesinterde koplaag, een kenmerk waarvan enkel nog bij woning nr. 6 een klein bouwspoor van is gevonden. Woning nrs. 31 en 32 verschillen wel met woning nr. 28 en 29 in raamtipes, deur en nieuwe hoogte. Uit de historische nota blijkt dat deze woningen gegroeid zijn uit het Kempische woonhuis (zie bespreking op “02.02.01 Kempisch woonhuis versus de stadswoning” op pagina 17).

Nr. 31

Nr. 32

afb. 43: Woningsgroep nrs. 31 - 32 © ARAT architecten, foto uit 2016.

Nr. 28

Nr. 29

afb. 44: Woningsgroep nrs. 28-29 © ARAT architecten, foto uit 2016.

VÓÓR BRAND

afb. 45: Woning nr. 31: voorgevel vooraf brand in 2016 © ARAT architecten, foto uit 2016.

NA BRAND

afb. 46: Woning nr. 31: voorgevel na brand © ARAT architecten, foto uit 2023.

03.02 EXTERIEUR

De woning is zwaar beschadigd geraakt bij een brand even voor middernacht op de nacht van 3 op 4 februari 2022. In het kader van een voorgaande studie beschikken we over foto's uit 2016 van de woning zodat we in dit hoofdstuk de oude toestand met de nieuwe toestand kunnen vergelijken en eventueel verdwenen erfgoedelementen toch nog kunnen bestuderen en opnemen in deze studie.

03.02.01 DAK

(1) Beschrijving

Het zadeldak was bedekt met rode Vlaamse pannen (voorgevel) en rode mechanische pannen (achtergevel) en een nok met rode nokpannen. De niet beschadigde Vlaamse dakpannen zijn in afwachting van de restauratie gedomonteerd en worden bewaard op de site. Ter hoogte van de scheiding met woningen nrs. 30 en 32 bevat het dak twee overdakse gemetselde schouwen, de schoorsteen op de scheiding met nr. 33 is ouder van datum dan de in halfsteens gemetselde schoorsteen op de scheiding met nr. 31. De laatste werd in een recentere periode heropgemetseld. Onder de wit beschilderde kroonlijstgoot was de gevel bekroond door een wit beschilderde boordplank. Het regenwater wordt afgevoerd via een zinken regenwaterafvoer in gietijzeren pijpstuk.

(2) Appreciatie

Integraal behoud en herstel van het zadeldak, kroonlijstgoot en boordplank. Bij de toekomstige restauratie worden de mechanische pannen best vervangen door dezelfde rode Vlaamse pannen van de voorgevel.

03.02.02 VOORGEVEL

(1) Beschrijving

De voorgevel heeft twee bouwlagen en vier traveeën, met in de tweede travee de inkomdeur. Het baksteenmetselwerk bestaat uit handvormsteen in kruisverband en de voegen zijn platvol ingevoegd met lichtbeige kalk-cementmortel. Onderaan is er een grijs geschilderde plint. Het metselwerk is verankerd met drie lange muurankers. Aan de detaillering met ingekerfd kruis is duidelijk te zien dat het om type 3 of 4 gaat (datering 17e eeuw).

Aan de linkerzijde van de gevel is een duidelijke bouwnaad zichtbaar met woning nr. 30 wat wijst dat woning nr. 30 in een andere bouwfase is opgetrokken. Er zijn ook duidelijke bouwsporen waarneembaar in het metselwerk rondom de inkomdeur, gevolg van de 19de-eeuwse aanpassingen van de deuropening en beeldenis. Deze werd origineel beëindigd met klisklezoren, wat wijst op metselwerk dat ouder is dan 1700. Verder zijn er ook bouwsporen zichtbaar boven de ramen, gevolg van de 19de-eeuwse aanpassing van de vensteropeningen. Boven deze vensters zit zeer duidelijk een bouwspoor van een ontlastingsboog met een kopse laag in gesinterde baksteen als bovenlaag. Zoals eerder vermeld werd de tweede bouwlaag in een latere bouwfase verhoogd wat de horizontale bouwnaad verklaard boven de ontlastingsbogen. Op de voorgevel zijn ook nog enkele restanten van een kalkbeschildering zichtbaar, voornamelijk banden van twee metsellagen. Het is onwaarschijnlijk dat de volledig gevel witgekalkt was, maar wel witgekalkte banden had als imitatie van natuursteenbanden. Bij woning nr. 32 is dit nog beter waarneembaar.

De voordeur was een 19de-eeuwse zwartgroen geschilderde opgeklampte deur, bestaande uit verticaal gepositioneerde planken. Deze is zwaar beschadigd tijdens de brand. Het wit geschilderde bovenlicht is onderverdeeld in 8 vlakken en heeft een houten latei. Het glas is met mastiek vastgezet in de ijzeren glasroedes, door de brand zijn er glazen gebroken. De dorpel in blauwe hardsteen heeft geen profilering, is zijdelings niet ingewerkt en ligt op gelijke hoogte t.o.v. de stoep. Eind 19e eeuw, vermoedelijk bij het ontstaan van de postverdeling, kregen alle begijnhofwoningen een huisnummer. Op enkele na hebben nog alle begijnhofwoningen hetzelfde plaatje met witte cijfers tegen blauwe achtergrond. Bij woning nr. 31 is deze reeds vernieuwd en vervangen door een wit plaatje.

afb. 47: Woning nr. 31 na brand in 2023: bovenlicht deur, bewaard getrokken glas in venster begane grond en uitgebrand venster zolder © ARAT architecten, foto uit 2023.

VÓÓR BRAND

afb. 48: Woning nr. 31: achtergevel vooraf brand in 2016 © ARAT architecten, foto uit 2016.

NA BRAND

afb. 49: Woning nr. 31: achtergevel na brand in 2023 © ARAT architecten, foto uit 2023.

De ramen hebben, net als de deur, een wit geschilderde houten latei. Boven deze latei zit nog een korte streklaag. De blauwe hardstenen raamdorpels van de benedenverdieping zijn samen met de plint grijs geschilderd.

Het schrijnwerk van de vensters is van een 19de-eeuws type. De ramen van woning nr. 31 en nr. 32 zijn echter de enige ramen zonder vast bovenlicht. De plafondhoogtes van deze woning blijken een halve meter lager te zijn dan gemiddeld. Het is dus waarschijnlijk dat omdat de oude vloerconstructie behouden is, de ramen niet hoger konden opgetrokken worden met als gevolg dat de oude ontlastingsbogen hier zichtbaar zijn gebleven. Het zijn houten wit geschilderde ramen met een roedeverdeling van 8 kleine vlakken per raamvleugel, ingevuld met getrokken glas. De vensters zijn beluikt met in 3 verdeelde houten luiken. De luiken, aan de buitenzijde groen geschilderd, werden aan de binnenzijde met witte vlakken beschilderd voor een licht interieur wanneer de luiken gesloten waren. De luiken zijn vastgezet met duimen, onderaan in de stenen dorpels en bovenaan in de houten lateien.

Op de verdieping werden raamkozijnen geplaatst met bredere latei en dorpel in hout, ditmaal met 6 kleine vlakken per raamdeel. De glazen waren met mastiek vastgezet in de ijzeren glasroedes maar zijn door de brand volledig uitgevallen. Van de 'raamvleugels' is telkens het rechterkader vast en het linkerkader openslaand naar buiten toe (zie bewaarde scharnieren). De raamvleugel werd dan vastgezet met een stang aan het raam dat dan vastgezet werd in een metalen lusje (rood aangeduid op foto).

(2) Appreciatie

- De gevelordonnantie moet integraal behouden blijven, samen met het 19de-eeuwse schrijnwerk, het bouwbeslag, de gevelankers, de wit beschilderde houten kroonlijst. Het primair materiaalgebruik moet strikt gerespecteerd worden.
- De bouwsporen in het opgaand metselwerk moeten afleesbaar blijven. Bouwsporen geven een gemetste muur karakter en bieden een inzicht op de manier waarop de gevel historisch gezien groeide of werd verbouwd. Omwille van hun grote bouwhistorische waarde is het belangrijk volgende bouwsporen te bewaren: diverse verticale en horizontale bouwnaden, klisklezen, aanpassing vensters met bovenaan originele ontlastingsboog met een kopse laag in gesinterde baksteen en sporen van de bepleisterde speklagen.
- Belangrijk zijn ook de vensters, waarvan de detaillering verschilt van de courant voorkomende ramen op het begijnhof. Met inbegrip van de oude houten/ ijzeren roedeverdeling, de getrokken beglazing, het beslag en de buitenluiken. Ook de voordeur met bovenlicht behouden. Het verdwenen getrokken glas dient gerestaureerd te worden.
- Behoud van rode Vlaamse pannen. De mechanische pannen aan de achterkant dienen vervangen te worden met de Vlaamse rode pan.
- Behoud van wit beschilderde kroonlijstgoot met een geprofileerde boordplank

03.02.03 ACHTERGEVEL

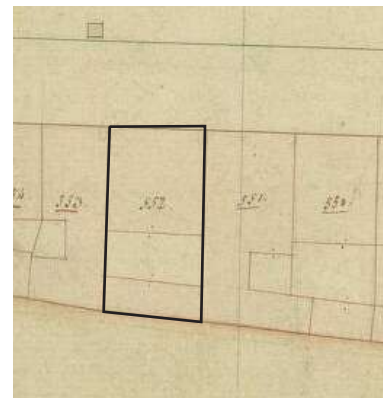
(1) Beschrijving

De achtergevel bestaat uit twee delen, de linker travee, oorspronkelijke achtergevel, opgemetseld in kruisverband en de rechter travee een 20ste-eeuwse aanbouw, opgemetseld in halfsteensverband en overschilderd met een synthetische witte verf. Voor het linkerdeel is een kleine 20ste-eeuwse aanbouw gezet, opgemetseld in halfsteensverband, dat sanitair onderbrengt. Het opgaand metselwerk van de linker travee is deels heropgevoegd met cementvoegwerk, een storende ingreep. De gevel is bovenaan verankerd door een muuranker. Ook hier werd de vensteropening in de 19de eeuw aangepast, bouwspoor van een stroomlaag in de latei is hiervan bewaard.

De achtergevel is ingevuld met historiserend schrijnwerk met kleine roedeverdeling. In de opkamer zit een wit beschilderd viervlakvenster en in de aanbouw een wit geschilderde venster met een roedeverdeling van 9 kleine vlakken per raamvleugel, beide onder een bredere houten latei. Het laatste venster bezit over een wit overschilderde raamdorpel. Dit venster is tijdens de brand volledig uitgebrand waarbij enkel de ijzeren roedes en het houten raamkader bewaard zijn. De achterdeur en venster van het toilet zijn van recente makelarij en dragen geen erfgoedwaarden.

afb. 50: Woning nr. 31: tuin vooraf brand © ARAT architecten, foto uit 2016.

afb. 52: 1830-1834: Primitieve kadasterkaart © Rijksarchief.

afb. 51: Huidige toestand van het begijnhof van Turnhout © Geoportaal.

Bovenaan wordt de gevel bekroond met een bakgoot, afgewerkt met een eenvoudig witgeschilderd boeibord. De zinken regenwaterpijp mondt uit op het lessenaarsdak van de aanbouw.

(2) Appreciatie

- Behoud en herstel van de gevelordonnantie van de linker travee, dit is de originele 17de-eeuwse achtergevel. De cementvoegen dienen vervangen en heropgevoegd te worden door kalkrijke mortel. De bouwsporen in het opgaand metselwerk moeten afleesbaar blijven.
- De rechter travee van de achtergevel heeft minder historische waarde. Hij werd verplaatst, gemetst in machinale baksteen en afgewerkt met een synthetische verflaag. Een aangepaste vervanging is mogelijk, in samenspraak met het agentschap Onroerend Erfgoed.
- historiserend vensterschrijnwerk, het bouwbeslag, wit geschilderde houten lateien, blauwe hardstenen lekdrempels en de houten kroonlijst.
- De kleine 'sanitaire' aanbouw heeft geen erfgoedwaarde, het volume werkt eerder storend op de historische uitzicht van de gevel. Bij voorkeur afgebroken en herstel oorspronkelijke gevelparament.

Voor herstel van de erfgoedwaarden dienen volgende zaken te worden opgenomen:

- Schrijnwerk van de achterdeur vervangen naar historisch model
- Afbraak aanbouw met toilet
- Verwijderen van recente veranda-afdak met golfplaten
- Voor alle aanpassingswerken aan het parament dient het gebruik van mortel met cementtoeslag vermeden te worden

03.02.04 TUIN

(1) Beschrijving en appreciatie

Sinds de 17de eeuw bestaat elke begijnhofwoning uit **drie structurele componenten, zijde: woning + tuin + tuinberging**. Deze 3-voudige opbouw vormt dus in wezen een hoofdbestanddeel van elke begijnhofwoning. Dezelfde opbouw is ook in andere begijnhoven terug te vinden, zoals bijvoorbeeld in Hoogstraten en Diest. Deze opdeling is ook bewaard in begijnhofwoning nr. 31. De kleine diepe tuin wordt aan weerszijden afgesloten door beukenhagen, een kenmerkend onderdeel van begijnhoftuinen. In de 17de eeuw werden de tuinen van elkaar afgesloten door (beuken)hagen of fagus, te zien aan een prent van het begijnhof van Turnhout uit 1665, waarbij de tuinen vierkantige afgesloten perceeltjes lijken aan de achterzijde van de woningen. De afgesloten tuin of de afsluiting op zich vormt dus een wezenlijk erfgoedkenmerk.

De tuin zelf werd sinds de brand in 2022 niet meer onderhouden en de groenaanleg is verwaarloosd gezien de woning niet meer bewoonbaar is. Foto's uit 2016 tonen een onderhouden tuin met een recht smalle tuinpad in gestampte aarde naar de tuinberging, afgelijnd door lage buxushaag en geflankeerd door perken met sierbloemen en/of kruiden, een zeer passende aanleg binnen een begijnhoftuin. Volumineuze sierstruiken of ingewikkelde gesnoeide vormen zijn eerder te vermijden. Normaal werden er nooit bomen geplant in de tuin, tenzij in de pastortuin.

Het terras in stoeptegels is niet waardevol. Wat betreft de aanleg van tuinterrassen, mag deze niet verder dan de bestaande aanbouw komen. Het terras mag in oppervlakte ook nooit groter worden dan de tuin. Aangezien terrassen normaal niet voorkwamen, zijn er geen geprefereerde referentiematerialen en wordt de keuze vrijgelaten.

(2) Appreciatie

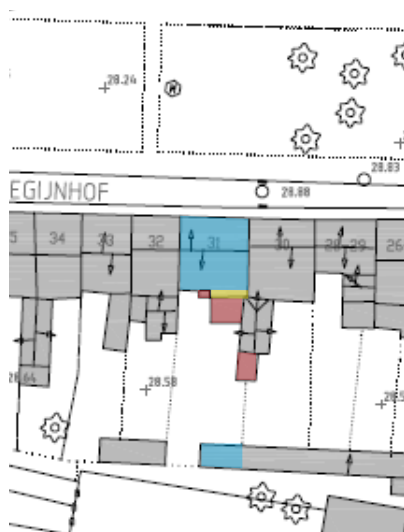
- Behoud van driedeling: woning + tuin + tuinberging
- Behoud van afgesloten tuin met beukenhagen
- De huidige betontegels zijn niet waardevol en worden bij voorkeur vervangen door een passendere verharding

afb. 53: Woning nr. 31: tuinberging © ARAT architecten, foto uit 2016.

afb. 54: Betonnen aanbouwsel: huidige toestand 2023 en 2016.

afb. 55: Huidige toestand van het begijnhof van Turnhout © Geoportaal.

- Hoge erfgoedwaarde, behoud noodzakelijk
- Geen erfgoedwaarde, aangepaste vervanging wenselijk
- Storende erfgoedwaarde, af te breken

(1) Beschrijving

Tuinhuizen werden in rij geplaatst over verschillende woningen heen, de tuinberging achter begijnhofwoning nr. 31 vormt een aaneenschakelde groepering met naastliggende woningen. De berging liep aanvankelijk over de gehele breedte van het perceel maar werd in 1981 ingekort met één travee. Het dak is afgewerkt met rode Vlaamse pannen en een zinken hanggoot. Het gebouw is opgetrokken in rode bakstenen in kruisverband en opgevoegd met een kalkrijke legmortel. Het originele schrijnwerk is bewaard. De gevel is opengewerkt met een wit beschilderde venster met kleinhoutverdeling (viervlakverdeling) en centraal één groen geschilderde opgeklampte deur.

Er ligt een bakstenen vloer in het interieur. De binnenwanden zijn deels bepleisterd met kalkpleister. Links zien we de insparing die voorzien werd voor het aardappelenhok met luik aan de buitengevel. Het dak is ondersteund met een eenvoudige spantconstructie geplaatst op de gevels.

(2) Appreciatie

De **tuinberging** is onderdeel van een rij tuinbergingen van naastgelegen woningen en maakt dus deel uit van een ensemble. De typologie van een tuinberging is waardevol en intrinsiek verbonden met het gebruik van het begijnhof. Het buitenvolume van de tuinberging is daarom te behouden, samen met het schrijnwerk van het venster, opgeklampte deur en luik voor aardappelenhok, bakstenen vloer, kalkbepleistering, de schouw en bedaking in Vlaamse pannen. Ook het traditioneel behoud van een donkergroene kleur voor de deuren en witte verf voor het houten schrijnwerk van de vensters is te behouden.

(1) Beschrijving

Tegen de scheidingslijn met woning nr. 30 staat een berghokje, het volume ligt op het naastliggende perceel. De aanbouw is toegankelijk door een donker groen beschilderde opgeklampte deur, vernieuwd naar historisch model. Het volume zelf is opgetrokken uit betonnen platen, niet waardevol.

(2) Appreciatie

Het berghok is een recente toevoeging zonder erfgoedwaarde. Bij voorkeur te worden afgebroken. Wanneer dit volume afgebroken wordt dient de beukenhaag te worden hersteld en op de scheidingslijn doorgetrokken.

VÓÓR BRAND KELDER

afb. 56: Kelder: toestand 2016.

NA BRAND KELDER

afb. 57: Kelder: toestand december 2023.

VÓÓR BRAND INKOMHAL

afb. 58: Inkomhal: toestand 2016.

NA BRAND INKOMHAL

afb. 59: Inkomhal: toestand december 2023.

03.03 INTERIEUR

03.03.01 KELDER

De kelder is deel van de oudste kern van de woning en dateert uit de 17de eeuw. De voutkelder situeert zich onder de opkamer, in het achterste deel van de woning. De kelder is toegankelijk via een gekaleide bakstenen keldertrap.

Vloer	Hoge erfgoedwaarde Oude 17de-eeuwse plavuizen gelegd in halfsteensverband, koud tegen elkaar gelegd met dunne kalkvoegen. Mengeling van ongeglazuurde rode (oxiderend gebakken tegels), en grijze (gesmoorde tegel) terracotta.
Wanden	Hoge erfgoedwaarde Gemetseld, afgewerkt met kalkbepleistering en kalkwitsellagen. Eén vensteropening in de achtergevel, schrijnwerk reeds vernieuwd.
Plafonds	Positieve erfgoedwaarde De voutkelder is voorzien van een plafond bestaande uit houten kepers met daarop vloerplanken. De balkenconstructie in de kelder van nr. 31 werd recent vernieuwd naar historisch model. Originele zoldering in de kelder zijn wel bewaard in begijnhofwoningen nr. 20 en 41. Ter hoogte van de keldertrap was er pleisterwerk op rinkellatten terug te vinden, beschadigd door brand.
Trap	Hoge erfgoedwaarde Gemetste steektrap van drie treden, afgewerkt met dikke kalkwitsellagen en afgedekt met plavuizen (groter formaat dan vloer). Vermoedelijke 17de-eeuwse trap maar aangepast in de 19de eeuw en met plavuizen bedekt.
Schrijnwerk	Positieve erfgoedwaarde Klein kelderraam met één raamvleugel boven maaiveld. Wit beschilderd. Machinaal getrokken enkel glas.
Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde De 17de-eeuwse kelder is deel van de oudste kern en dient daarom zeker bewaard te blijven. De volgende onderdelen zijn te behouden: plavuizenvloer, gekalkte en bepleisterde wanden en houten zoldering, gemetselde trap en vensteropening.

03.03.02 GELIJKVLOERSE VERDIEPING

In de structuur van de gelijkvloerse verdieping is nog steeds de planindeling van een Kempisch dorpshuis te herkennen. In een latere bouwfasen werd wellicht kamer (0.2) afgescheiden van de inkomhal (0.1) door een tussenwand. Kamer 0.5 (opkelder) ligt hoger ten opzichte van de andere kamers, als gevolg van de onderliggende kelder.

(1) Inkomhal (0.1)

Vloer	Geen erfgoedwaarde 20ste-eeuwse terrazzotegels en geglazuurde keramische plint.
Wanden	Hoge erfgoedwaarde Boven toegangsdeur naar 0.4 restant van versteende vakwerkbouw of gedicht bovenlicht. Tussenwand naar ruimte 0.3 is vakwerkwand (zie onder 2 woonkamer). Geen erfgoedwaarde Behangen en wit overschilderd (recente wandbekleding), erg beschadigd door brand.
Plafonds	Hoge erfgoedwaarde Vlak bepleisterd met pleisterwerk op rinkellatten. Beschadigd tijdens brand waardoor rinkellatten, kinderbalken en authentieke houten plankenvloer erboven zichtbaar ligt.
Schrijnwerk	Hoge erfgoedwaarde 19de-eeuwse houten paneeldeur naar 0.3 met aangepast beslag, vernieuwde ovale deurknop en sleutelplaat. Geen erfgoedwaarde Recente schildersdeur naar 0.2 en een gelijkaardige schildersdeur naar 0.4, volledig uitgebrand.

VÓÓR BRAND WOONKAMER

afb. 60: Woonkamer: toestand 2016.

NA BRAND WOONKAMER

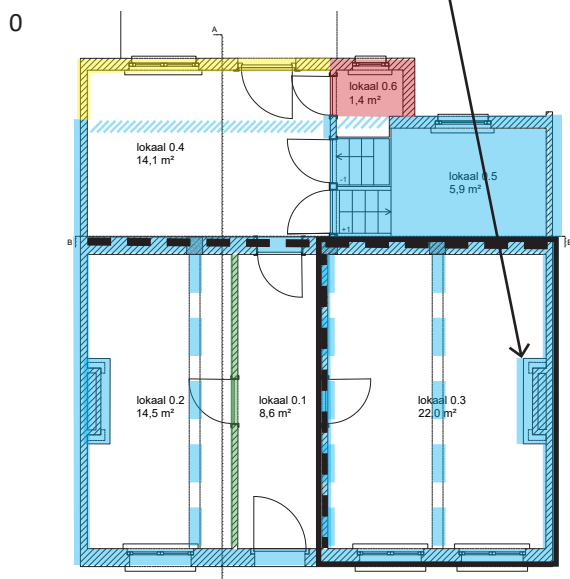

afb. 61: Woonkamer: toestand december 2023.

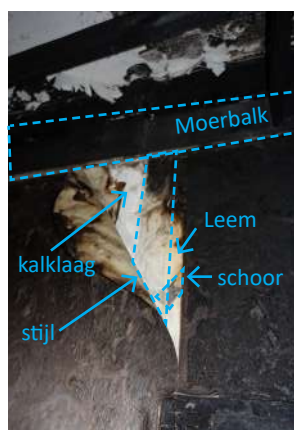
afb. 64: Detail van 17de-eeuwse authentieke haardmantel.

— Originele moerbalken

■ Oorspronkelijk vakwerk wanden (restanten bewaard)

afb. 63: Grondplan © ARAT architecten.

afb. 62: Woonkamer: restant vakwerk wand

afb. 65: Woonkamer: detail moerbalk

Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn het pleisterwerk op rinkellatten, met bovenliggende vloerplanken, vakwerkwanden, schrijnwerk van 19de-eeuwse paneeldeur. Geen erfgoedwaarde Recente behangsels, schildersdeuren met modern deurbeslag en terrazzotegels. Wanneer men in de toekomst de recente tegelvloer wil vervangen, kan er best geopteerd worden voor zwarte en witte cementtegels van klein formaat en gelegd in dambordpatroon. Deze tegels leunen immers sterk aan bij de originele cementtegels en zijn daarom een waardevol alternatief.
-------------	--

(2) Woonkamer (0.3)

Vloer	Geen erfgoedwaarde 20ste-eeuwse terrazzotegels en geglazuurde keramische plint.
Wanden	Hoge erfgoedwaarde Door het gedeeltelijk afbranden van het behang tegen de scheidingswand met de inkomhal kwam een authentieke vakwerkwand aan het licht. Restanten van een houten stijl, schoor en originele lemen opvulling, vermoedelijk met vitselwerk en kalkwitsellaag is bewaard onder de behangsels. Scheidingswand met opkamer is ook versteende vakwerkwand, zichtbaar vanuit opkamer. Geen erfgoedwaarde Recente behangsels.
Plafond	Hoge erfgoedwaarde Door het afbranden van het verlaagd plafond is de originele houten zoldering aan het licht gekomen, bestaande uit moerbalken, kinderbalken en houten spreidseel (of bovenliggende plankenvloer). Bij één moerbalk is restant van geprofileerde balksleutel aangetroffen, wellicht werden de andere sleutelstukken verwijderd voor het plaatsen van het verlaagd plafond.
Schrijnwerk	Hoge erfgoedwaarde • 19de-eeuwse vensters met twee opendraaiende vleugels en kan geopend worden d.m.v. een espagnoletslot, houten doorlopende venstertablet • 19de-eeuwse houten paneeldeur naar 0.3 met aangepast deurbeslag, vernieuwde ovale deurknop en sleutelplaat.
Schoorsteen	Hoge erfgoedwaarde Authentieke 17de-eeuwse brede open haard. De haard is voorzien van een houten geprofileerde schouwbank met schoorsteenmantel. Mogelijk steunend op witstenen geprofileerde consoles die het beginpunt vormden van de haardwangen, wit overschilderd. Mogelijk is er een oude stratigrafie bewaard. De haardvloer was meestal betegeld met rode of geel met groene geglazuurde plavuizen of bakstenen, deze is hier niet bewaard. Bij afbraakwerken moet men hiervoor aandacht hebben of er mogelijk oudere vloer afwerking hieronder bewaard is. Geen erfgoedwaarde Grijs overschilderde originele brede haardmantel. Mogelijk is er een oude stratigrafie bewaard. Haardwand is dichtgemaakt, bepleisterd en grijs beschilderd. Bij afbraakwerken moet men aandacht hebben of er mogelijk oudere betegelde haardwand afwerkingslagen hieronder bewaard zijn. Inzethaard (storend) in oorspronkelijke haard.

VÓÓR BRAND SLAAPKAMER

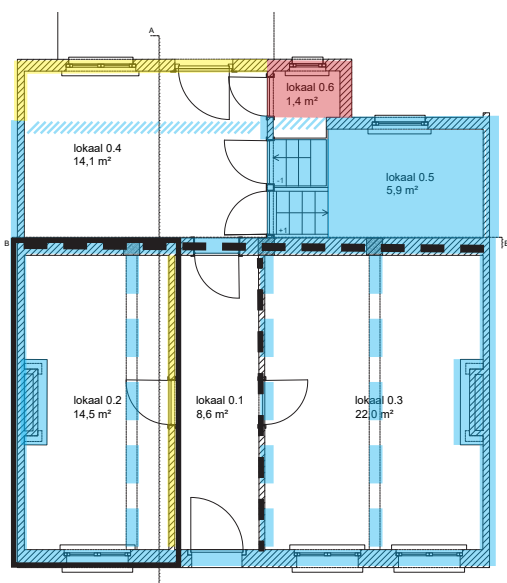
afb. 66: Slaapkamer: toestand 2016.

NA BRAND SLAAPKAMER

afb. 67: Slaapkamer: toestand december 2023.

0

afb. 68: Grondplan © ARAT architecten.

— Originele moerbalken

— Oorspronkelijk
vakwerkwallen
(restanten bewaard)

Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn de authentieke brede haard met gotische mantel en geprofileerde haardbalk, de originele houten zoldering (moerbalken, sleutelstuk, kinderbalken en spreidsel), de originele vakwerkwand met stijlen, schoren en traditionele invulling met leem- en vitswerk, het 19de-eeuwse schrijnwerk van de vensters, inclusief het getrokken glas en het raambeslag, en de paneeldeur naar 0.1 met deuromlijsting. Geen erfgoedwaarde Om de erfgoedwaarde van de begijnhofwoning te herstellen zijn volgende elementen te verwijderen/te vervangen: • verwijderen van versteende vakwerkwanden, uitbraak van recente metselwerk in halfsteensverband en herstel traditionele invulling met leem- en vitswerk (of isolerend systeem (bv. kalkhennep) met leempleister. • verwijderen van recente terrazzo tegelvloer met herstel van vloer die beter past in een historisch interieur van een begijnhofwoning. • de recente behangsels zijn te verwijderen met aandacht voor de oudere afwerkingslagen die hieronder bewaard zijn -> Herstel van vakwerkwand (scheidingsmuur met inkomhal): af te werken met zichtbare stijlen, schoren en lemen opvullingen die wit gekalkt zijn, zoveel mogelijk origineel materiaal dient behouden te blijven! Ook herstel van versteende vakwerkwand met scheidingsmuur met opkamer naar historisch model. • moderne inzethaard te verwijderen en herstel van originele haardwand van brede haard. • Geglazuurde keramische plint vervangen met houten zwart geschilderde plinten naar historisch model.
-------------	--

(3) Slaapkamer (0.2)

Vloer	Positieve erfgoedwaarde Cementtegels in zwart wit dambordpatroon, begin 20ste eeuw. Deze tegels kwamen in opgang vanaf de tweede helft van de 19de eeuw. Deze tegels waren goedkoper maar minder slijtvast dan de keramische tegels. Geen erfgoedwaarde: Geglazuurde keramische plint.
Wanden	Geen erfgoedwaarde Behangen.
Plafond	Hoge erfgoedwaarde Door het afbranden van het verlaagd plafond is de originele houten zoldering aan het licht gekomen, bestaande uit moerbalken, kinderbalken en houten spreidsel (of bovenliggende plankenvloer).
Schrijnwerk	Hoge erfgoedwaarde 19de-eeuws vensters met twee opendraaiende vleugels en kan geopend worden d.m.v. een espagnoletsloot, houten venstertablet. Geen erfgoedwaarde Moderne schildersdeur.
Schoorsteen	Hoge erfgoedwaarde Bewaard schoorsteenkanaal, 20ste-eeuwse marmeren schoorsteenmantel zonder decoratie en bepleisterde boezem. Geen erfgoedwaarde Mantel in recentere periode behangen.

VÓÓR BRAND KEUKEN EN DOUCHE

afb. 70: Keuken: toestand 2016.

NA BRAND KEUKEN EN DOUCHE

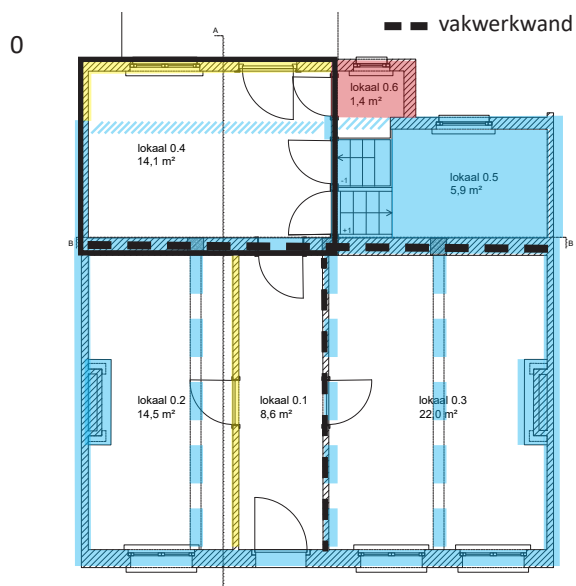

afb. 71: Keuken: toestand december 2023.

NA BRAND HOUTEN ZOLDERING

afb. 72: Keuken, plafond: toestand december 2023.

afb. 69: Grondplan © ARAT architecten.

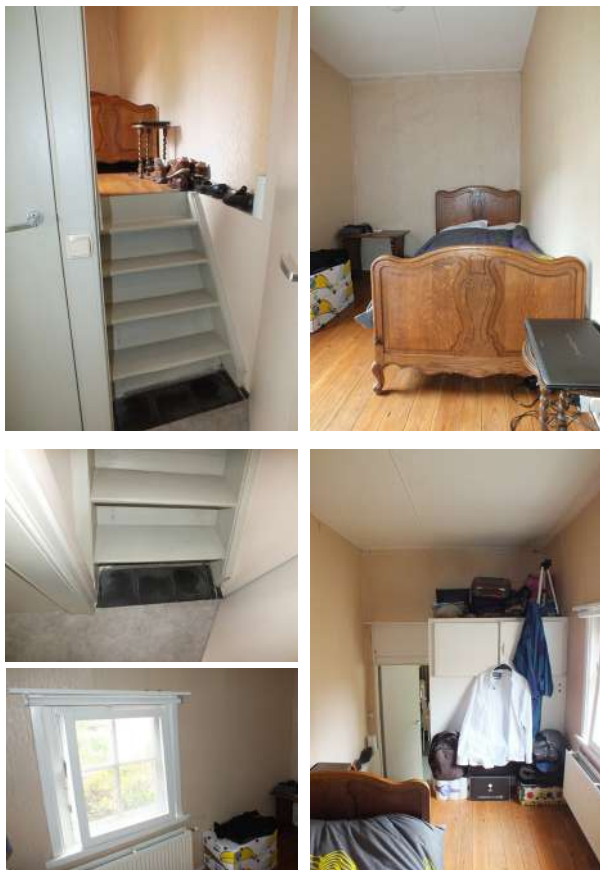
afb. 73: Keuken: toestand 2022 - 2023.

Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn het originele houten zoldering, bestaande uit moer- en kinderbalken, het schoorsteenkanaal, het authentiek 19de-eeuws schrijnwerk van het venster, inclusief het raambeslag, en mogelijk de oudere afwerkingslagen die bewaard zijn onder de recente bekledingen van de wanden. Positieve erfgoedwaarde De cementtegels zijn vrij recent (begin 20ste eeuw), maar passen wel binnen dit kader en zijn dus belangrijke elementen om te behouden. De 20ste-eeuwse marmeren schoorstenemantel heeft geen uitzonderlijke erfgoedwaarde. De plaats van de haard dient behouden te blijven, duidt aan dat op deze plaats een authentieke schouw heeft gestaan, maar de bewoner vrij om de materiële uitvoering van de haard naar believen aan te passen, rekening houdende met de bestaande context van het interieur en steeds in overleg met erfgoed. Geen erfgoedwaarde Geglazuurde keramische plint, houten tabletten en recente schildersdeur naar kamer 0.3. Om de erfgoedwaarde van de begijnhofwoning te herstellen zijn volgende elementen te verwijderen: de recente behangsels zijn te verwijderen met aandacht voor de oudere afwerkingslaag die hieronder bewaard kan zijn, en indien tussenmuur behouden wordt, schildersdeur vervangen met paneeldeur naar historisch model. Zwart geglazuurde tegelplinten die in de loop van de 20ste eeuw werden geplaatst, kunnen wellicht beter vervangen worden door houten zwart geschilderde plinten naar historisch model.
-------------	--

(1) Keuken en douche (voormalige mooskeuken) (0.4)

Vloer	Geen erfgoedwaarde 20ste-eeuwse terrazzotegels en geglazuurde keramische plint.
Wanden	Hoge erfgoedwaarde Versteende vakwerkwand met ingewerkte houten stijlen met schoren. Deze dragen de moerbalken met de spanten. Het zijn restanten van de eerste vakwerkwoning die gaandeweg versteend werd. De versteende delen bevatten nog restanten van kalkpleister. De balken waren voor de brand niet zichtbaar omdat ze ingewerkt waren in een lichte voorzetwand. Geen erfgoedwaarde Nieuw opgetrokken buitengevels aan tuinkant in halfsteensverband en tussenwanden in snelbouwsteen. Recente behangsels, tegelwanden en voorzetwanden.
Plafond	Hoge erfgoedwaarde Tijdens de brand is het verlaagde plafond uitgebrand, hierboven kwam de originele houten zoldering zichtbaar te liggen, bestaande uit kinderbalken waarboven brede vloerplanken lagen. Zwaar beschadigd tijdens de brand. Boven voormalige douche is een houten raveling bewaard, later opnieuw opgevuld, mogelijke locatie van zolderluik?
Schrijnwerk	Geen erfgoedwaarde Niets bewaard door beschadigingen brand. Achterdeur was recent en niet waardevol, venster was naar historisch model. Binnendeuren naar opkamer, voutkelder en toilet waren ook vernieuwde schildersdeuren zonder erfgoedwaarden.
Schoorsteen	Geen erfgoedwaarde Restant van schoorsteenkanaal, opgetrokken in machinale steen en in halfsteensverband wat wijst op een recente toevoeging.

VÓÓR BRAND OPKAMER

afb. 75: Opkamer: toestand 2016.

NA BRAND OPKAMER

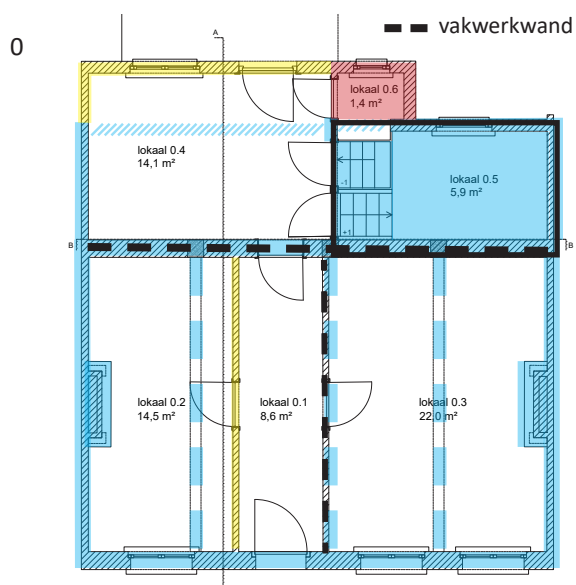
afb. 76: Opkamer: toestand december 2023.

afb. 79: Opkamer, restanten zoldering: toestand december 2023.

afb. 77: Opkamer, restanten vakwerkbouw: toestand december 2023.

afb. 74: Grondplan © ARAT architecten.

afb. 78: Opkamer: toestand schrijnwerk december 2023.

afb. 80: Opkamer, restant vakwerkgevel: toestand december 2023.

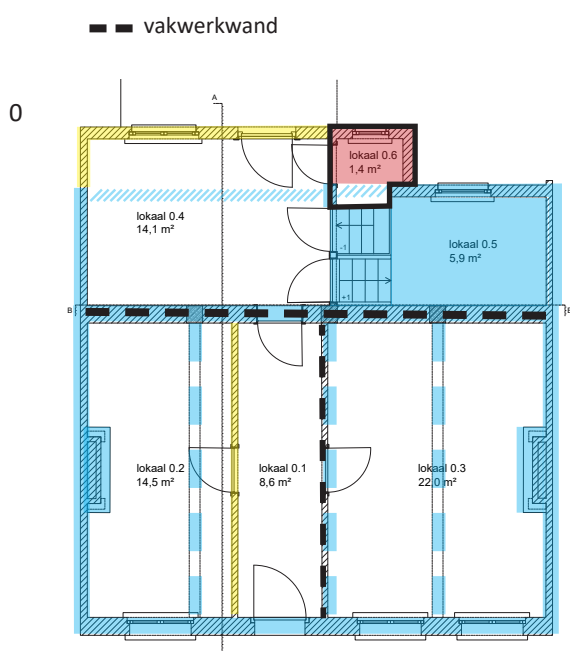
Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn de vakwerkwand met ingewerkte houten balken en houten zoldering (indien nog in goede staat, anders te vernieuwen naar historisch model) met behoud van bouwsporen. Geen erfgoedwaarde Om de erfgoedwaarde van de begijnhofwoning te herstellen zijn volgende elementen te verwijderen: de recente behangsels/tegelwanden/tussenwanden zijn te verwijderen met aandacht voor de oudere afwerkingslaag die hieronder bewaard kan zijn, verwijderen van de recente tegelvloer met herstel van de oude vloer indien bewaard of plaatsen van tegelvloer naar historisch model. De recente buitengevel in halfsteensverband wordt bij voorkeur vervangen door nieuwe gevel die beter past in het historische kader van een begijnhofwoning, in overleg met het Agentschap Onroerend Erfgoed. Voorzien van gepaste afsluiting opkamer en voutkelder, bij voorkeur door opgeklampte binnendeuren naar historisch model.
-------------	---

(2) Opkamer (0.5)

Vloer	Positieve erfgoedwaarde Vernieuwde plankenvloer.
Wanden	Hoge erfgoedwaarde - Versteende vakwerkwand met ingewerkte houten stijlen met schoren (scheidingswand met woonkamer). Deze dragen de moerbalken met de spanten (steunmuur). Het zijn restanten van de eerste vakwerkwoning die gaandeweg versteend werd. De versteende delen bevatten nog restanten van kalkpleister. De balken waren voor de brand niet zichtbaar omdat ze ingewerkt waren in een lichte voorzetwand. - Kalkpleister op buitengevels
Plafond	Hoge erfgoedwaarde Tijdens de brand is het verlaagde plafond uitgebrand, hierboven kwam de originele houten zoldering zichtbaar te liggen. Zwaar beschadigd tijdens de brand maar enkele balken zijn bewaard.
Schrijnwerk	Geen erfgoedwaarde Moderne schildersdeur, volledig vernield tijdens brand. Vernieuwd viervlakvenster naar historisch model, vernield tijdens brand.
Trap	Hoge erfgoedwaarde Houten rechte steektrap met vier optreden, grijs overschilderd (storend).
Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn de vakwerkwand met ingewerkte houten balken en houten zoldering (indien nog in goede staat, anders te vernieuwen naar historisch model) met behoud van bouwsporen. Herstel van vakwerkgevel, uitbraak van recent metselwerk in halfsteensverband en herstel traditionele invulling met leem- en vitswerk. Of er kan geopteerd worden voor een invulling met een isolerend systeem (bv. kalkhennep of een houtvezelisolatiesysteem), dat compatibel is met het houten skelet, vochtregulerende eigenschappen heeft, en afgewerkt wordt met een leempleister. De houten rechte steektrap is ook te behouden. Geen erfgoedwaarde Om de erfgoedwaarde van de begijnhofwoning te herstellen zijn volgende elementen te verwijderen: de recente behangsels zijn te verwijderen met aandacht voor de oudere afwerkingslaag die hieronder bewaard zijn, indien nodig herstel van plankenvloer naar historisch model. Herstel vensterschrijnwerk naar historisch model, inclusief vensterbeslag. Voorzien van gepaste afsluiting opkamer naar mooskeuken, bij voorkeur door opgeklampte binnendeur naar historisch model.

(3) Aanbouw toilet (0.6)

Vloer	Geen erfgoedwaarde 20ste-eeuwse terrazzotegels en geglazuurde keramische plint.
Wanden	Geen erfgoedwaarde Voorzetwanden (grotendeels afgebrand) en betegeling
Plafond	Geen erfgoedwaarde Verlaagd plafond (grotendeels afgebrand)
Schrijnwerk	Geen erfgoedwaarde Modern venster en schildersdeur (deur is vernield tijdens brand)
Appreciatie	Geen erfgoedwaarde De toiletruimte is een toevoeging uit de tweede helft van de 20ste eeuw en verstoort de originele planindeling van Kempisch woonhuis dat nog afleesbaar is. De gebruikte materialen waarmee deze aanbouw is opgetrokken dragen geen erfgoedwaarde. Deze aanbouw doet ook sterk afbreuk aan de erfgoedwaarde van de achtergevel.

afb. 81: Grondplan © ARAT architecten.

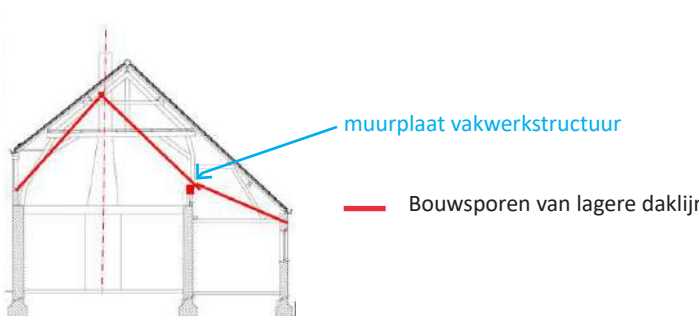
VÓÓR BRAND TOILET

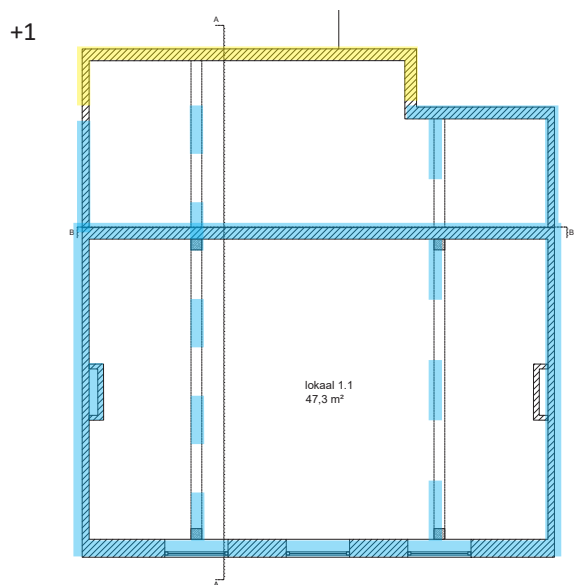

NA BRAND TOILET

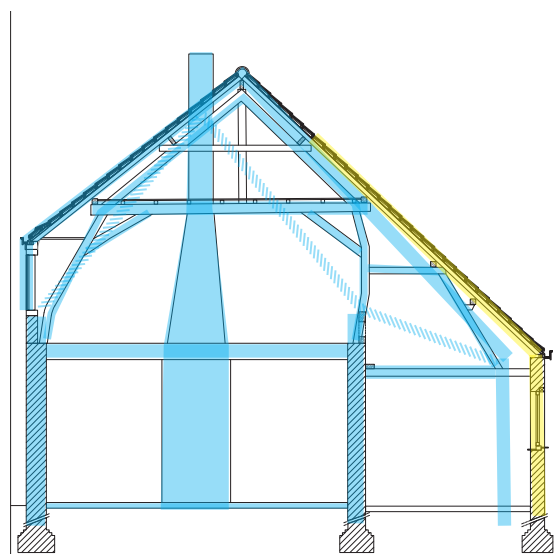

De zolder was vóór de brand niet bereikbaar en volledig afgesloten, wellicht zat het zolderluik verstopt onder een verlaagd plafond. Bij toekomstige werken aan de zoldering moeten bouwsporen onderzocht en geregistreerd worden, bijvoorbeeld zou men bouwsporen kunnen terugvinden van een raveelconstructie in de houten zoldering die wijzen naar de locatie waar de vroegere spiltrap/ zolderluik zat.

Vloer	Hoge erfgoedwaarde Houten plankenvloer met brede boomplanken (erg oud). Beschadigd tijdens brand. Houten planken vloeringsvloer is ook bewaard, minder hard beschadigd tijdens brand.
Wanden	Hoge erfgoedwaarde • Scheidingsmuren met naastliggende panden zijn opgetrokken in baksteenmetselwerk in kruisverband, alsook de voorgevel, afwerkt met kalkpleister of kaleilaag. • Brede schoorsteenkanalen tegen de scheidingswanden • Bouwsporen van lagere daklijn met gemetseld vlechtwerk, verwijst naar oudere bouwfase met lager gelegen dak • Houten tussenwand, half afgebrand en verkoold zodat datering moeilijk is. Wellicht te dateren van vóór het dichtmaken van de zolder. In begijnhof zijn nog enkele zolders met gelijkaardige houten tussenwand bewaard, daterend uit verschillende periodes.
Dakconstructie	Hoge erfgoedwaarde Dakconstructie bestaande uit houten gebinte met spanten, trekkers, gordingen, kepers,... Het dakgebinte is vastgezet met pen-in-gatverbindingen. De spantbenen van het zoldergebinte bestaan uit kromhout. Naar grote waarschijnlijkheid werd het originele gebinte van de eerste dakgebinte aangepast aan de nieuwe daklijn, waarbij oude balken werden hergebruikt en in gepast. Aan de tuinkant staan de spanten op de houten stijlen van de versteende vakwerkwand (steunmuur). Boven deze steunmuur is ook een houten horizontale balk bewaard, de voormalige muurplaat van het allereerste dakvlak. muurplaat vakwerkstructuur Bouwsporen van lagere daklijn
Schrijnwerk	Hoge erfgoedwaarde Drie 19de-eeuwse vensters met 6 kleine vlakken per raamdeel. De glazen waren met mastiek vastgezet in de ijzeren glasroedes maar zijn door de brand volledig uitgevallen. Van de 'raamvleugels' is telkens het rechterkader vast en het linkerkader openslaand naar buiten toe.

afb. 82: Plan verdieping © ARAT architecten.

afb. 83: Snede AA © ARAT architecten.

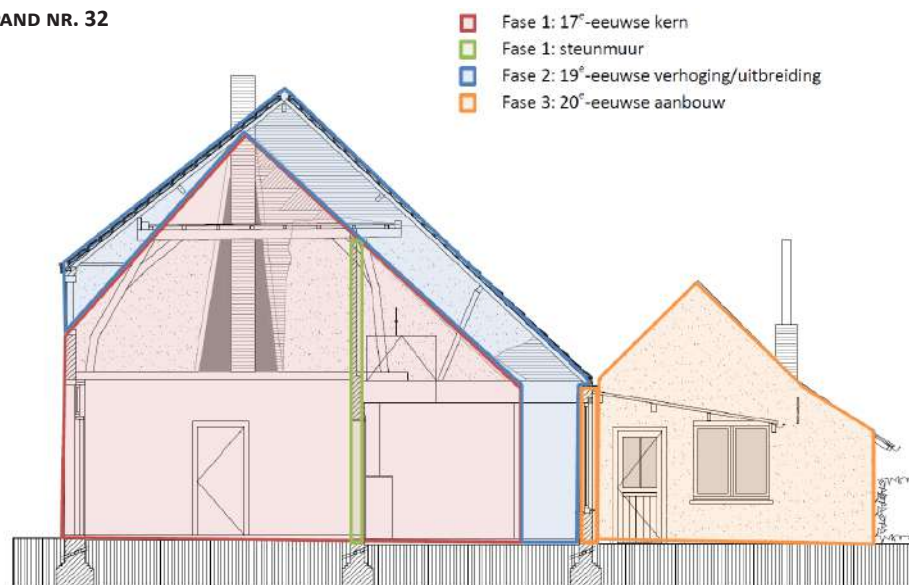
NA BRAND ZOLDER HOOFDVOLUME

NA BRAND ZOLDER AANBOUW

ZOLDER VAN PAND NR. 32

afb. 84: Snede van woning nr. 32 © Arat architecten.

De spantopbouw en zolderinrichting van woning nr. 31 is vergelijkbaar met de naastgelegen woning nr. 32 die gespaard is gebleven van de brand (afb. 85). Deze woning onderging dezelfde evolutie als woning nr. 31 waarbij het originele dak werd verhoogd, waarbij de voorgevel twee vensters kreeg en de achtergevel met een halve travee werd uitgebreid en verplaatst. Mogelijk is in deze woning ook een vakwerkstructuur bewaard die bij vorige onderzoeken niet zichtbaar was.

afb. 85: Zolder van woning nr. 32.

In woning nr. 32 liggen ook zeer brede onbehandelde vloerplanken. De gemetselde gevels zijn afgewerkt met een pleisterlaag en wit beschilderd. Het schuine dakvlak had pleisterwerk op latjes, maar dit is volledig verdwenen (zie bouwsporen). In de voorgevel zitten twee raamkozijnen met een zeer mooie profilering, identiek aan die van woning nr. 31. De ruiten van de ramen zijn witgeschilderd.

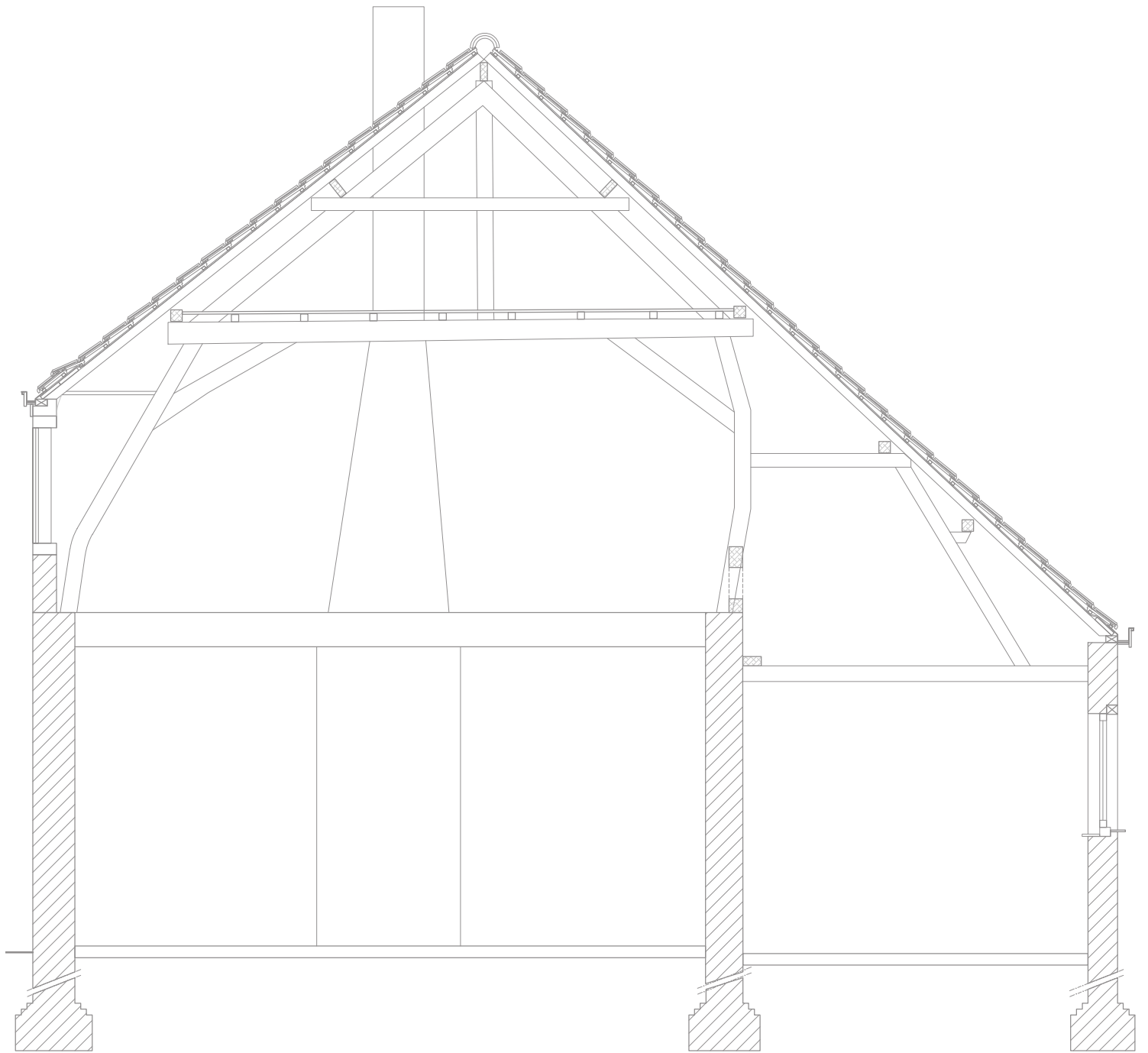
Tegen de scheidingswand met woning nr. 31 is duidelijk de oude, zeer brede schouw zichtbaar. Deze werd in nr. 31 ooit afgebroken en vervangen door een smaller exemplaar. Het is dus meer dan waarschijnlijk dat lokaal 0.2 in woning nr. 32 een grote open haard heeft gehad zoals nog aanwezig in woning nr. 31 op deze locatie. Ook in nr. 32 zijn lichte tussenwanden bewaard uit brede verticale houten planken (afb. 85).

Op het spant is ook in nr. 32 een vlieringsvloer aangebracht met brede houten planken. Deze verdieping is niet bereikbaar. Op de spanten of vloerkepers zijn geen duidelijke sporen zichtbaar van een eventuele bepleistering.

Appreciatie zolder	Hoge erfgoedwaarde Belangrijk is dat de houten kapconstructie, vakwerkstuctuur, de muurbepkeistering, de gemetste schouwen, oude vloerplanken in samenhang met de houten vloerkepers en origineel schrijnwerk bewaard blijven. Te behouden elementen zijn: • Gebinte: Belangrijk is dat het dakgebinte uit tweedelige spanten (kromhouten) en vlieringsvloer in de mate van het constructief mogelijke maximaal bewaard blijft. Indien de verkoling te sterk vervorderd is zal een reconstructie naar bestaand model moeten worden overwogen. • Muren: De bakstenen zijgevels en voorgevel bevatten vele belangrijke bouwsporen die men moet bewaren en consolideren. De sporen geven de typische levensduur van een begijnhofwoning aan. Hiermee wordt niet bedoeld dat men ze kost wat kost zichtbaar moet laten: bij een allicht onvermijdelijke verdere afwerking herinrichting van deze ruime zolder moet men er streng op toezien dat ze niet worden verwijderd door het metselwerk deels te vervangen. Overpleisteren of bekleden is op zich niet problematisch zolang de sporen maar aanwezig blijven achter deze bekleding. • Ramen: de 19de-eeuwse vensters in de voorgevel met kleinhoutverdeling zijn historisch zeer waardevol en zullen behouden en gerestaureerd moeten worden. Indien in te slechte staat, ook hier reconstructie naar bestaand model. • muurplaat vakwerkstructuur: Vloerplaat op steunmuur die verwijst naar oude daklijn, dit is een belangrijk bouwspoor dat inzicht geeft hoe de woning is gegroeid en moet koste wat kost bewaard blijven en indien in te slechte staat hersteld naar bestaand model. • Houten plankenvloer met brede boomplanken • Baksteenmetselwerk met kalei of kalkbepkeistering • Schoorsteenkanalen: te behouden. • Houten tussenwand: beplankte tussenwand herstellen indien men kiest voor een tweedeling op zolder: bij oudere woningen komt deze typologie soms voor, de tussenwanden werden niet in metselwerk doorgetrokken omdat dit constructief niet haalbaar was of niet echt nodig was. Vaak zijn deze afscheidingen voorzien met stijlwerk en planken met open voegen.
---------------------------	--

Het eventueel aanpassen van de zolder tot bewoonbare ruimte hangt af van diverse randvoorwaarden:

- de ruimte wordt liefst niet opgedeeld. Indien er voor een nieuwe opdeling gekozen wordt, moet men gebruik maken van de vroegere tweedeling waar de lichte beplankte tussenwand stond.
- doordat de zolder vanaf de verdiepingsvloer begint is er voldoende natuurlijke verlichting dankzij de drie 19de-eeuwse vensters aan de voorgevel, dakvlakramen moeten dan ook vermeden worden en zijn zelfs uitgesloten langs de voorzijde.
- de authentieke balk- en spantstructuren moeten maximaal behouden blijven, dit wil niet zeggen dat ze niet omkast of bepleisterd mogen worden maar het is in alle opzichten wenselijk om deze elementen in deze woning juist wél herkenbaar te laten omdat dit op zich al uitzonderlijk is: in de meeste andere woningen werden er vervangen of versterkt door nieuwe gordingen waardoor het zinloos is om ze nog zichtbaar te laten.

HOOFDSTUK 04

BOUWFYSISCHE ANALYSE

afb. 86: Voorgevel nr. 31: huidige toestand december 2023.

afb. 87: Schrijnwerk voorgevel, begane grond: huidige toestand december 2023.

04.01 EXTERIEUR

De woning is in 2022 volledig uitgebrand. Het losliggend puin van de brandschade dient in eerste instantie opgekuist te worden. Men dient de behouden bouwwerken te stutten vooraf de restauratiewerken. Het niet waardevolle varanda-afdak dient gesloopt te worden. De recente afwerkingslagen (vals plafond, terrazzo tegelvloeren, behangsels, recente tegelwanden en voorzetwanden) in het interieur moeten gestript worden zodat men de authentieke afwerking hieronder/boven kan restaureren. Bij de afbraakwerken moet er grote aandacht uitgaan naar registratie van bouwsporen en zoveel mogelijk origineel materiaal behouden/restaureren.

04.01.01 BEDAKING EN KROONLIJST

Het dakpannen werden in afwachting van de restauratie van het dakgebinte tijdelijk gedemonteerd en worden bewaard op de site. Het dak is tijdelijk afgedekt tegen waterinsijpeling. Bij de restauratie zouden de mechanische pannen aan de achterkant vervangen moeten worden door dezelfde soort Vlaamse pannen als de voorkant. Een groot aantal Vlaamse dakpannen zijn gebroken als gevolg van de brandschade. Deze pannen moeten worden aangevuld met Vlaamse pannen van hetzelfde formaat, kleur en samenstelling.

- Herplaatsen van de Vlaamse pannen
- Vervangen van sterk verweerde en gebroken pannen
- Herstel aansluiting dakbedekking en opgaand muurwerk
- Herstelling van nokonderdelen
- Herstel aansluitingen loden slabben
- Dichtmaken van de overdakse schouwen

De kroonlijst dient nagekeken te worden en indien nodig hersteld. De houten wit beschilderde boeiboord onder de kroonlijst aan de voorgevel is verdwenen. Deze is wel bewaard bij naastgelegen woning nr. 32. Aan de keuken is de kroonlijst volledig uitgebrand en dient vervangen te worden met nieuwe kroonlijst naar historisch model.

- Nazicht en herstel/ reconstructie naar bestaand model kroonlijst
- Reconstructie naar historisch model van geprofileerde boeiboord onder de kroonlijst (zie woning nr. 32)
- Hernemen van verschaalde witte verflaag
- Herstel dakgootbekleding uit zink
- Herstel regenafvoerbuys uit zink

04.01.02 OPGAAND METSELWERK

Het opgaand metselwerk van de voorgevel verkeert in goede staat ondanks de brand. Plaatselijk rondom de deuromlijsting met roet aangeslagen. Het opgaand metselwerk van de achtergevel is in slechtere staat. Het linkerdeel van de achtergevel ter hoogte van de opkamer is het metselwerk heropgevoegd met cementmortel. Dit is niet alleen slecht voor de bakstenen maar ontsiert de gevel ook. Dit moet in de toekomst vermeden worden, men moet kalkmortel gebruiken (geen kalkcementmortel).

- Behoud/ zichtbaar laten van bouwsporen en bouwnaden in het metselwerk
- Verwijderen van cementvoegen en cementeringen die schadelijk zijn voor het metselwerk en heropvoegen met kalkmortel (achtergevel, opkamer)
- Verwijderen van roetsporen door zachte gevelreiniging (niet zandstralen!)
- Herstel uitgespoeld voegwerk en weggevalen voegen opgaand metselwerk in kalkrijke mortel
- Herstel en inbinden van scheuren in opgaand metselwerk
- Herstel aansluiting dakbedekking en opgaand muurwerk

afb. 88: Schrijnwerk achtergevel: huidige toestand december 2023.

afb. 89: Achtergevel: huidige toestand december 2023.

afb. 90: Achtergevel aan opkamer: huidige toestand december 2023.

04.01.03 SCHRIJNWERK

Gezien de grote bouwhistorische waarde van het bewaarde 19de-eeuwse buitenschrijnwerk in de voorgevel en tuinberging moet er getracht worden zoveel mogelijk origineel materiaal te behouden. Echter gezien de slechte toestand wegens de brand is het aangeraden om het volledig beschadigd schrijnwerk in zijn geheel te restaureren naar bestaand model, inclusief beslag. De voordeur is grotendeels uitgebrand en zal volledig vernieuwd moeten worden. Van het bovenlicht en de drie vensters op de verdieping zijn de originele getrokken glazen uitgebroken maar de ijzeren glasroeden en houten kader wel behouden. Van drie grote vensters op de begane grond zijn de beglazingen behouden, waarvan enkele wel gebarsten zijn. De buitenluiken verkeren al bij al in goede toestand. De verflagen van het schrijnwerk zijn erg verschaald. Er dient worden nagekeken door een specialist of enkele delen van schrijnwerk gerecupereerd kunnen worden of best volledig vernieuwd worden naar bestaand model. Hierbij zal men een gedetailleerd nazicht van aangetaste en verzwakte delen uitgevoerd moeten worden. Het schrijnwerk in de achtergevel was reeds vernieuwd en niet meer authentiek. Voornamelijk aan de keuken waar de brand is ontstaan is het schrijnwerk van de vensters en achterdeur in zeer slechte staat. Hier wordt aangeraden om het schrijnwerk te vervangen naar historisch model.

- Behoud en restauratie van origineel schrijnwerk (inkomdeur met bovenlicht, vensters voorgevel en buitenluiken)
 - Gedetailleerd nazicht en herstel van aangetaste en verzwakte delen
 - Integraal behoud van getrokken glas of herstel in getrokken monumenten glas
 - Ontroesten van de ijzeren glasroedes en behoud van oude roedeverdeling
- Vernieuwing van schrijnwerk naar historisch model
 - Beglaasde achterdeur
 - Venster keuken
 - Venster opkamer
- Hernemen van verschaalde verflagen van schrijnwerk in correcte kleur (wit voor vensters; groen voor deuren)
 - Na herstel van de ondergrond
 - Na goede voorbereiding van de ondergrond: schuren, afwassen en laten drogen
 - In dampdoorlatende verf
- Ontroesten en herschilderen van ijzeren onderdelen in correcte kleur en compatibele roestwerende verf (o.a. deurbeslag, luikbeslag, ijzeren glasroedes)
- Onderhoud hang- en sluitwerk (ontroesten, schoonmaken, smeren, bijstellen,...)

04.01.04 IJZEREN ONDERDELEN

- Ontroesten en behandelen van geërodeerde gevelankers, gietijzeren pijpstuk (regenafvoer) en (luik)beslag

04.01.05 TUINBERGING

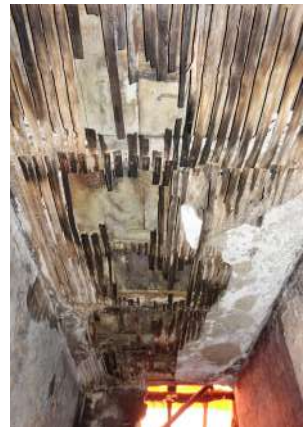
- Herstel van historisch waardevolle tuinbergingen van het type laagbouw met aflopend dak uit Vlaamse pannen
- Nazicht en herstel verzakking pannen, aansluiting dakbedekking en opgaand muurwerk
- Herstel van opgaand metselwerk in kruisverband
- Herstel van uitgespoeld voegwerk in kalkrijke mortel
- Herstel van historisch schrijnwerk
- Herstel van kalkbepoelstering (interieur)
- Herstel van houten gebinte (interieur)

04.01.06 BERGHOK

- Afbreken van berghok opgetrokken met betonplaten
- Eventueel recuperatie van groen beschilderde historiserende opgeklampte deur.

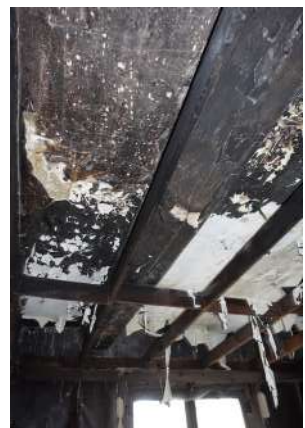
afb. 91: Kelder: toestand december 2023.

afb. 92: Inkomhal: toestand december 2023.

afb. 93: Woonkamer: toestand december 2023.

afb. 94: Slaapkamer: toestand december 2023.

04.01.07 KOER EN TUIN

- Behoud/opwaardering van de koer
- Betontegels vervangen door bakstenen/plavuizen of kasseien vloer (indien gewenst)
- Wilde plantengroei verwijderen
- Behoud van beukenhaag als afsluiting

04.02 INTERIEUR

In alle ruimtes dient men recente afwerkingslagen te verwijderen: dit betreft de valse plafonds, behangsels, recent betegelde wanden, voorzetwanden en nieuwe vloeren. De authentieke afwerkingslagen die hierboven/ onder teruggevonden worden dient men te restaureren. Dit gaat over de waardevolle houten zolderingen, bestaande uit moer- en kinderbalken met spreidse, bepleisterd plafond op rinkelatten, bepleisterde wanden en authentieke vakwerkwanden. Bij een toekomstige werken moet men deze vakwerkwanden opnieuw restaureren naar historisch model, waarbij de houten vakwerkstructuur zichtbaar moet blijven. Zoveel mogelijk van originele invulling met leem- en vitselwerk te behouden. Recent metselwerk in halfsteensverband dient worden uitgedroogd en hersteld worden met traditionele invulling met leem- en vitselwerk. Of er kan geopteerd worden voor een invulling met een isolerend systeem (bv. kalkhennep of een houtvezelisolatiesysteem), dat compatibel is met het houten skelet, vochtregulerende eigenschappen heeft, en afgewerkt wordt met een leempleister.

04.02.01 KELDER

- Opruimen van puin
- Herstel van plavuizen vloer en keldertrappen
- Nazicht en herstel houten zoldering
- Herstellen van kalkbepleistering wanden
- Indien nodig, herschilderen met dampopen kalkverf
- Nazicht en herstel houten schrijnwerk van kelderramen en kelderopeningen
- Reconstructie van opgeklampte deur naar historisch model (indien gewenst)

04.02.02 BEGANE GROND

(1) Inkomhal

- Opruimen van puin
- Herstel van bepleistering op rinkelatten (plafond)
- Verwijderen van recente vloertegels en vervangen met zwarte en witte cementtegels van klein formaat en gelegd in dambordpatroon
- Nazicht /herstel/ of indien volledig verkoold vervangen van houten deurkaders en paneeldeuren naar historisch model
- Verwijderen van behangsels met aandacht voor onderliggende bouwsporen en vakwerkwanden
- Restauratie van vakwerkwanden met traditionele technieken, met zoveel mogelijk behoud van origineel materiaal
- Verwijderen van opvulmetselwerk in vakwerkbouw en afwerken met leem invullingen met vitselwerk
- Verwijderen van keramieke plint en afwerking van de wanden met een eenvoudige houten plint.

(2) Woonkamer

De vloeren waren vernieuwd, plafonds verlaagd en de wanden behangen. Het verlaagd plafond is bijna volledig afgebrand waarbij de originele houten zoldering aan het licht kwam. Op enkele plaatsen komen ook de behangpapieren los, waarbij de tussenwand met de hal een deel van een vakwerkwand te voorschijn kwam. Ook de scheidingswand met de opkamer is een versteende vakwerkwand. Al deze recente afwerkingslagen moeten verwijderd worden, met aandacht voor de onderliggende structuren. De brede 17de-eeuwse haard is gelukkig gespaard gebleven van grote beschadigingen tijdens de brand. De recentere inzet-schouw moet worden verwijderd.

afb. 95: Keuken: toestand december 2023.

afb. 96: Opkamer: toestand december 2023.

- Opruimen van puin
- Recente afwerkingslagen verwijderen: vals plafond, behangsels en recente vloertegels
- Verwijderen van storende tegels en vervangen met zwarte en witte cementtegels van klein formaat en gelegd in dambordpatroon of planken vloeren, die passen in de historische context van het gebouw
- Verwijderen van geglazuurde keramieke plint en afwerking van de wanden met een eenvoudige houten plint
- Herstel van authentieke houten zoldering, inclusief moerbalk met sleutelstuk, strijk balk (deel van vakwerkwand) kinderbalken en houten spreidseel
- Verwijderen van behangsels met aandacht voor onderliggende wandafwerking
- Restauratie van vakwerkwand met traditionele technieken, met zoveel mogelijk behoud van origineel materiaal
- Punctueel herstel van originele gotische brede haard, inclusief geprofileerde haardbalk en haardwangen
- Verwijderen van recente inzet-schouw
- Verwijderen van recente verflaggen/ afwerkingslagen op brede haard met aandacht voor mogelijk onderliggende bewaarde stratigrafie
- Herstel van houten paneeldeur, inclusief beslag

(3) Slaapkamer

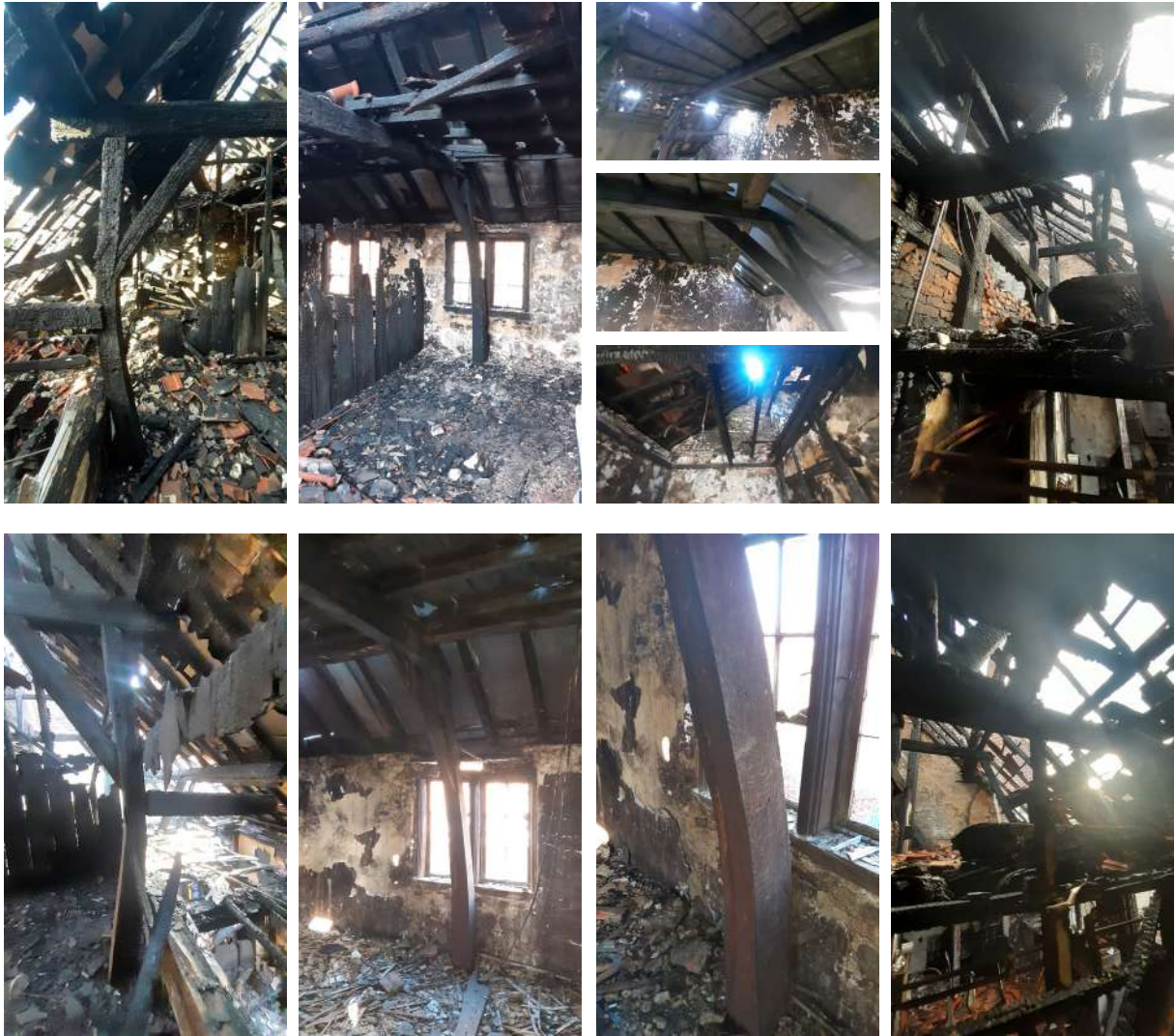
- Behoud en punctueel herstel cementtegels
- Verwijderen storend behangpapier, met de nodige aandacht voor de stratigrafie van de muur/ of houten vakwerkbouw die mogelijk hieronder bewaard blijven
- Verwijderen van geglazuurde keramieke plint en afwerking van de wanden met een eenvoudige houten plint
- Verwijderen van verlaagde plafond en herstel van origineel houten zoldering (moerbalk, kinderbalken en spreidseel)
- Reconstructie van houten paneeldeur naar historisch model, inclusief beslag (indien tussenwand bewaard blijft)
- Behoud en punctueel herstel van schoorsteenmantel
- Verwijderen van recente behangsels en herstel van origineel pleisterwerk

(4) Keuken

- Opruimen van puin
- Recente afwerkingslagen verwijderen: vals plafond en behangsels
- Verwijderen van storende tegels en vervangen met zwarte en witte cementtegels van klein formaat en gelegd in dambordpatroon die passen in de historische context van het gebouw
- Restauratie van vakwerkwand met traditionele technieken en behoud van zoveel mogelijk originele materialen
- Slopen van te aangetaste houten elementen en reconstructie naar bestaand model
- Restauratie van houten zoldering naar bestaand model
- Reconstructie van binnendeuren naar historisch model

(5) Opkamer

- Herstel houten vloer
- Herstel houten optreden
- Restauratie van vakwerkwand met traditionele technieken en behoud van zoveel mogelijk originele materialen
- Behoud/ restauratie/ punctueel herstel van waardevolle bepleistering
- Restauratie van houten zoldering naar bestaand model
- Reconstructie van opgeklampte deur naar historisch model (indien gewenst)

afb. 97: Zolder: toestand december 2023.

04.02.03 ZOLDER

Alle houten structuren moeten grondig worden nagekeken i.v.m. welke nog in goede staat zijn, en welke helemaal verkoold zijn en vervangen dienen te worden naar historisch model. Bij een herstel en heropbouw moet uitgaan van een maximaal behoud van de houten structuren. Indien de verkoling van het hout in de aanbouw en de linkerhelft te sterk is gevorderd zal hergebruik onmogelijk zijn. In dat geval moet een reconstructie “naar bestaand model” overwogen worden. Hierbij moet zeker de zeer waardevolle vakwerkwand (steunmuur) en bovenliggende muurplaat en dakgebinte afleesbaar blijven.

- Restauratie van spant- en dakstructuren
- Restauratie van draagstructuren
- Restauratie van muurplaat vakwerkstructuur

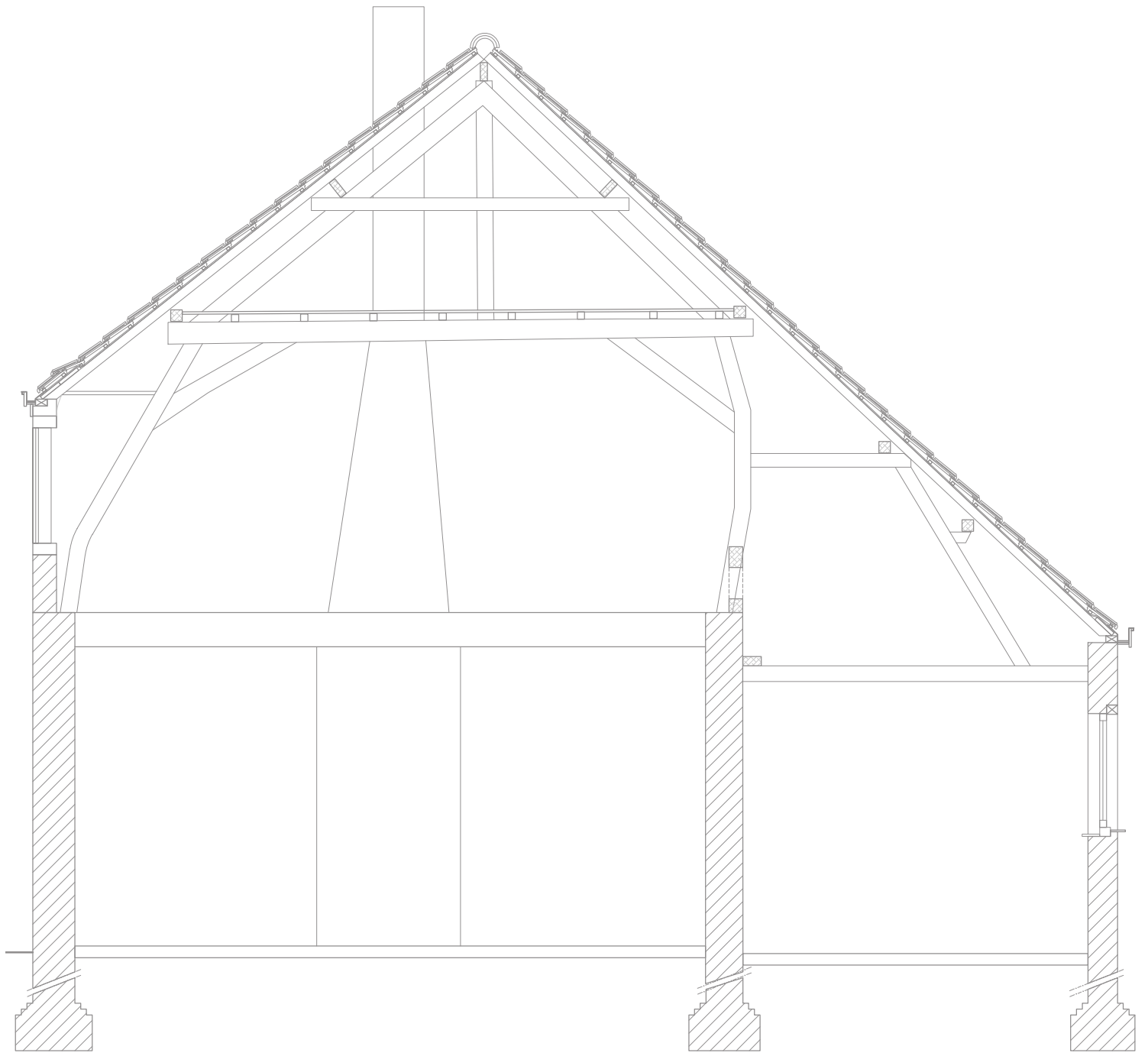
Als men de schouwen toch niet meer gebruikt kan men deze best bovendaks dichtmaken, gezien de schade die de insijpelende regen kan veroorzaken aan het metselwerk van de schouwen. De schouwen mogen niet worden afgebroken.

De scheidingswanden, borstweringsmuren en schouwkanalen hebben nog de oude (kalk)beploistering en zijn wit gekalkt. Herstellingen in cementering zijn te verwijderen. Barsten en lacunes in het pleisterwerk dienen hersteld te worden. Punctueel herstel van de afwerkingslagen en opnieuw wit kalken van het opgaand muurwerk, met traditionele materialen en technieken.

- Behoud/ restauratie/ punctueel herstel van waardevolle bepleistering
- Restauratie van vensterschrijnwerk en sluitwerk naar bestaand model

De plankenvloer moet volledig nagekeken worden. Het gaat hier nog over een origineel vloer met brede planken. Lacunes in houten vloeren aanvullen met planken naar historisch model, met behoud van bouwsporen.

- Verwijderen van vervuilingen en afval op de zoldervloeren
- Restauratie plankenvloer
- Gesaneerde onderdelen vervangen door nieuwe houten onderdelen naar historisch model in gelijkaardige houtsoort

HOOFDSTUK 05

SYNTHESE WAARDESTELLING

■ Originele moerbalken

■ Oorspronkelijk vakwerkwallen
(restanten bewaard)

/// Uitgebroken muurmassieven

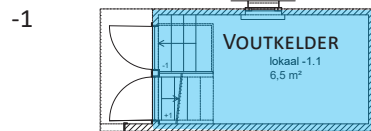
||||| Voormalige daklijn

■ Hoge erfgoedwaarde: behoud noodzakelijk

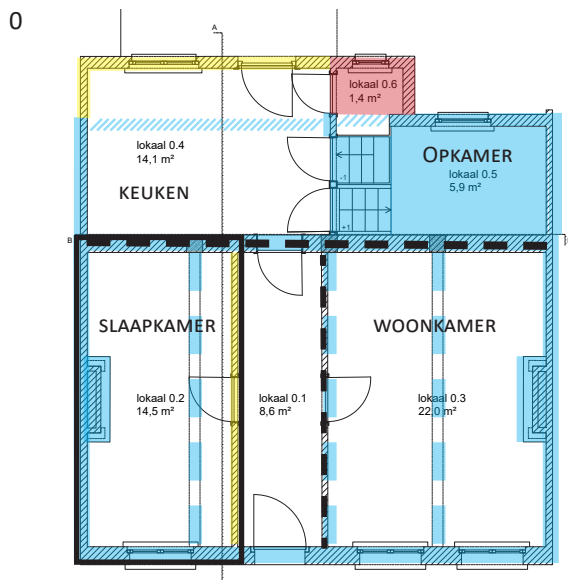
■ Positieve erfgoedwaarde: behoud wenselijk

■ Indifferente erfgoedwaarde:
aangepaste vervanging gewenst

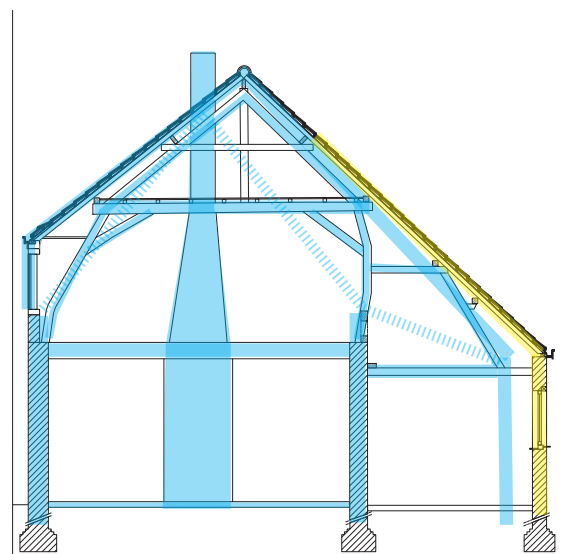
■ Geen erfgoedwaarde en beeldverstorend:
elementen dienen verwijderd
of vervangen te worden

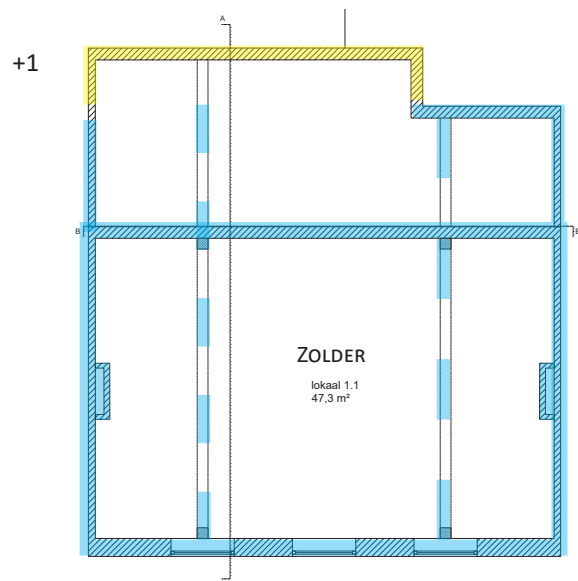
afb. 101: Kelderplan © ARAT architecten.

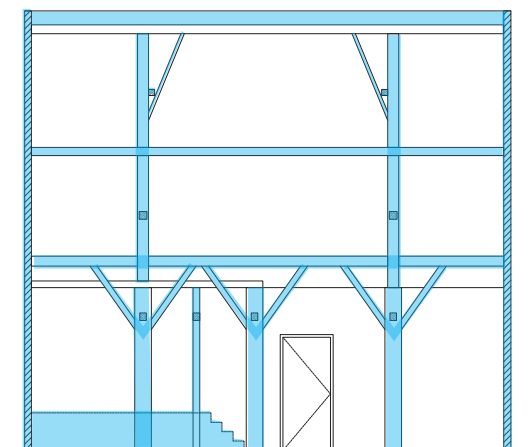
afb. 100: Grondplan © ARAT architecten.

afb. 99: Snede AA © ARAT architecten.

afb. 98: Plan verdieping © ARAT architecten.

afb. 102: Snede BB © ARAT architecten.

Elementen in het **blauw ingekleurd** zijn ruimtes, gevels, muurmassieven en interieuronderdelen met grote erfgoedwaarde uit de 17de-19de-eeuwse bouwfases. In deze ruimtes zijn verschillende authentieke interieurelementen aanwezig en/of bleef de ruimteconfiguratie nagenoeg ongewijzigd bewaard. Blauw ingekleurde elementen zijn beeldbepalend voor het gebouw en moeten in functie van het behouden van de erfgoedwaarde van het gebouw bewaard of in geval van aanpassing ondubbelzinnig afleesbaar blijven. De **groen ingekleurde** elementen hebben een positieve erfgoedwaarde, wat wil zeggen dat de elementen bijdragen aan de architectuurhistorische waarde van het gebouw en/of de ensemblewaarde van het interieur maar veranderingen hebben ondergaan. Met dergelijke elementen wordt behoedzaam omgegaan en aanpassingen dienen met respect te gebeuren. Elementen met een **gele inkleuring** hebben geringe erfgoedwaarde. Door de vele veranderingen hebben ze ingeboet aan authenticiteit. Het aanpassen van deze elementen moet gebeuren met respect voor de elementen met grote erfgoedwaarde. Elementen in het **rood ingekleurd** hebben geen erfgoedwaarde en/of zijn beeldvestorend en worden bij voorkeur verwijderd of vervangen om de erfgoedwaarde te herstellen.

Grote erfgoedwaarde

- Bewaard **hoofdvolume** onder zadeldak, bedekt met Vlaamse pannen
- Bewaarde **gevelordonnantie** voorgevel, met behoud van bouwsporen
- Bewaarde achtergevel ter hoogte van de opkamer, met behoud van bouwsporen
- Bewaarde **eenheidsarchitectuur**, met integraal behoud van opgaand metselwerk, schrijnwerk inkomdeur met bovenlicht, vensters met oude roedeverdeling, vensterluiken, blauwe hardstenen dorpels, wit geschilderde lateien, muurankers en kroonlijstgoot met een geprofileerde boordplank
- Typologische **tuinberging**, in samenhang met de andere woningen
- Bewaarde **ruimteconfiguratie** van de Kempisch dorpshuis met 17de-eeuwse voutkelder, opkamer en woonkamer met brede haard
- Bewaarde 17de-eeuwse eikenhouten **dakconstructie**, inclusief kromstijlen, houten plankenvloer, vlieringsvloer, metselwerk, schoorsteenkanalen en oude kalkbepleistering
- Bewaarde 17de-eeuwse **houten draagstructuren**: moer- en kinderbalken, eventueel bewaarde balksleutels, het dakgebinte, plankenvloer en vlieringsvloer. Met aandacht voor de bouwsporen in de vloer en de houten roostering kunnen meer info bieden over de bouwgeschiedenis van het pand. Zo kan er bv. een oudere raveelconstructie bewaard zijn, die aanduidt waar de vroegere spiltrap stond/ of zolderluik gesitueerd was.
- Bewaarde **vakwerkwanden** met ingewerkte houten (anker)balken, stijlen en schoren, traditionele invulling met leem en vitselwerk
- Bewaarde 17de-eeuwse **voutkelder** met plavuizenvloer, gekalkte en bepleisterde wanden en houten zoldering
- Bewaarde 17de-eeuwse **opkamer** met plankenvloer, houten optreden, gekalkte en bepleisterde wanden of vakwerkwand
- Bewaarde 17de-eeuwse brede **haard** met authentieke geprofileerde haardbalk en schouwwallen met mogelijk witstenen consoles
- Authentiek schrijnwerk van de 19de eeuwse paneeldeur naar woonkamer
- Authentiek schrijnwerk van de **19de-eeuwse vensters**, inclusief het vensterbeslag en getrokken beglazingen
- 19de- begin 20ste-eeuwse marmeren schouwmantel
- Begin 20ste-eeuwse cementtegelvloer
- Oude afwerkingslagen in kalkpleister of kalei (wanden en plafond)

Indifferente erfgoedwaarde

- De onderverdeling tussen de inkomhal (0.1) en slaapkamer (0.2) lijkt een 20ste-eeuwse ingreep. Deconstructief onderzoek is nodig naar de opbouw van deze wand. Wanneer men de recente behangsels verwijderd moet er aandacht uitgaan of hier mogelijk achter een vakwerkwand bewaard is. Indien een vakwerkwand bewaard is, gaat het om een originele tussenwand die behouden en hersteld moet worden. Meer waarschijnlijk is dat deze wand is opgebouwd uit metselwerk in halfsteensverband, en dan is het een recente en niet waardevolle toevoeging en dient het niet bewaard te blijven. (Typologisch heeft Kempisch dorpshuis een kruisvormige plattegrond waardoor deze tussenwand een afwijking is)
- De achtergevel aan de keuken is een 20ste-eeuws uitbreiding, deze muur is opgemetseld in halfsteensverband en

gekaleid en draagt geen erfgoedwaarde. Deze aanbouw mag worden aangepast, indien het ondergeschikt is aan de erfgoedwaarden van het pand en past bij de begijnhofwoning typologie.

Geen erfgoedwaarde & beeldverstorend

- Verlaagde plafonds
- Vernieuwde tegelvloer / geglazuurde keramische plint
- Storend behangsels / betegelde wanden / voorzetwanden
- Aangepast modern deurbeslag
- Aanbouw van de toilet en achtergevel aan keuken, opgemetseld in halfsteensverband met machinale baksteen
- Tuinhok, opgetrokken in betonplaten

05.01 ALGEMENE APPRECIATIE EXTERIEUR

Begijnhofwoning nr. 31 hoort samen bij woning nr. 32 waarvan de 17de-eeuwse gevel in de 19de eeuw werd verhoogd en geüniformeerd qua vormgeving, modulering, materiaalgebruik en schrijnwerk met de rest van het begijnhof. Ze vormen een representatief voorbeeld 17de-eeuwse Kempische dorshuizen met oude kern, in de 19de eeuw voorzien van nieuw schrijnwerk, maar met behoud van 17de-eeuwse bouwsporen. De woningen zijn beeldbepalend voor het Turnhoutse begijnhof. Deze samenhang moet behouden blijven en elke mogelijke wijziging aan één van de gevelelementen moet in harmonie én strikte vormelijke gelijkheid zijn met nr. 32.

Belangrijke elementen i.f.v. het behoud van de erfgoedwaarde zijn:

- Behoud van de gevelordonnantie
- Behoud van bouwsporen en bouwnaden (voor- en achtergevel)
- Bedaking in rode Boomse pannen
- Kroonlijstgoot met een geprofileerde boordplank
- Zinken regenwaterafvoer met gietijzeren pijpstuk
- Het wit geschilderd buitenschrijnwerk van de vensters met roedeverdeling, getrokken glas, wit en groen geschilderde buitenluiken en vensterbeslag
- Het groen geschilderd buitenschrijnwerk van de deur, inclusief bovenlicht met getrokken glas en het beslag, zoals gietijzeren brievenleuf, bloemvorige deureklop, enzovoort
- Dorpels in blauwe hardsteen en wit geschilderde lateien
- Kleine erfgoedelementen zoals plaatje met huisnummer en muurankers

De **recente aanpassingen** zijn betreuenswaardige ingrepen. Om het historisch karakter van de begijnhofwoning te herstellen worden bij voorkeur de achtergevel hersteld met schrijnwerk naar historisch model. Voor alle aanpassingswerken aan het parament dient het gebruik van mortel met toeslag van cement vermeden te worden. Het metselwerk moet in het juiste verband worden gemetseld en met behulp van kalkmortel. Cementvoegen moeten worden verwijderd en heropgevoegd met kalkmortel. Regenafvoeren in pvc zijn te vervangen door zinken afvoeren. Het hedendaagse veranda-afdak moet worden gesloopt. De witte verflaag tegen de achtergevel is recent en is te verwijderen, eventueel in samenhang met nieuw ontwerp. De inrichting van de keuken, douche in de voormalige mooskeuken en aanbouwsel van de toilet zijn recente ingrepen, gemetseld in halfsteensverband, en hebben geen enkele historische waarde. Bij voorkeur wordt hier een nieuw ontwerp voorzien die beter aansluit in de historisch context van begijnhofwoning, ontwerp dient in overleg met het agentschap Onroerend Erfgoed te gebeuren.

De **tuinberging** achteraan de tuin vormt een ensemble met de aanliggende tuinbergingen. Zij vormen onderdeel van een rij tuinbergingen. Deze worden als waardevol gequoteerd en dienen dusdanig behouden te blijven. Belangrijke elementen i.f.v. het behoud van de erfgoedwaarde zijn het opgaand metselwerk in kruisverband, kalkbepleistering, bakstenenvloer, wit geschilderd vensters met houten roedeverdeling, groen geschilderde opgeklampte deur en bedaking in rode Vlaamse pannen.

05.02 ALGEMENE APPRECIATIE INTERIEUR

De woning nr. 32 werd in het verleden reeds onderzocht maar omdat er nergens oorspronkelijke structuren en plafonds zichtbaar waren omwille van de verlaagde plafonds en voorzetwanden kreeg het interieur destijds geen al te hoge erfgoedwaarde toegerekend, uitgesloten van de authentieke brede haard en bewaarde plantypologie van een Kempisch dorpshuis. Na de brand in 2022 is vooral in de linkerhelft van de woning en in de aanbouw aan de achterzijde de valse bekleding opgebrand en zijn er talrijke authentieke restanten en bouwsporen aan het licht gekomen. Hieruit blijkt dat de woning opgetrokken is uit vakwerkbouw volgens het klassieke prototype van een Kempisch dorpshuis dat doorheen de tijd werd versteend. De meeste woningen werden, net zoals nr. 31 in een latere bouwphase verhoogd en aan de achterkant verlengd. Ook op de zolder die voorheen niet toegankelijk was, zijn de originele kromspanten en vlieringsvloer bewaard. De spantenopbouw is vergelijkbaar met de naastliggende woning nr. 31 en andere woningen met oude kern en bewaarde typologie van het kempisch dorpshuis. De verhoging van de daklijn met de 19de-eeuwse vensters aan de voorgevel vormen ondertussen ook een typisch element en is een waardevolle toevoeging die behouden moet blijven.

Een belangrijk bouwspoor is de steunmuur waarbij na de brand aan licht kwam dat deze volledig opgebouwd is uit vakwerk met verticale stijlen, ankerbalken, afgesneden penuiteinden en schoren die naderhand werd versteend. Tot op heden is er geen enkele woning op het begijnhof gekend waar deze structuur nog zo intact aanwezig is gebleven. Het gaat hier m.a.w. om een “missing link” in de bouwevolutie van de begijnhofwoningen. Het zal duidelijk zijn dat men bij een herstel en heropbouw moet uitgaan van een maximaal behoud van de houten structuren. Indien de verkoling van het hout in de aanbouw en de linkerhelft te sterk is gevorderd zal herbruik onmogelijk zijn. In dat geval moet koste wat kost een stipte reconstructie “naar bestaand model” overwogen worden.

De scheidingswand tussen de inkomhal en woonkamer met originele brede haard lijkt ook opgebouwd uit vakwerkbouw. Een deel van de valse wandbekleding kwam na de brand naar beneden waardoor ook hier een verticale stijl, schoor en lemen invulling met kalkpleister waarneembaar zijn. Tijdens de werken zal ook extra aandacht moeten uitgaan naar het onderzoek van deze zijmuren van de gang, gezien de vondst van de houten vakwerkstijl is het zeer waarschijnlijk dat achter de nog aanwezige wandbekleding nog een volledige authentieke vakwerkwand met lemen vullingen aanwezig zullen zijn. Immers deel van de moerbalk en verbinding met de stijl zijn al zichtbaar. Bij herstellingswerken moet men uitgaan van maximaal behoud van de houten structuren en opvullingen. Bij een toekomstige werken moet men deze vakwerkwanden opnieuw restaureren naar historisch model, waarbij de houten vakwerkstructuur zichtbaar moet blijven. Zoveel mogelijk van originele invulling met leem- en vitselwerk is te behouden. Recent metselwerk in halfsteensverband dient te worden uitgedaan en hersteld met traditionele invulling met leem- en vitswerk. Indien de originele invulling met leem- en vitselwerk reeds is verdwenen kan geopteerd worden voor een invulling met een isolerend systeem (bv. kalkhennep of een houtvezelisolatiesysteem), dat compatibel is met het houten skelet, vochtregulerende eigenschappen heeft, en afgewerkt wordt met een leempleister.

Hierboven moet ook in de ganse woning de houten draagstructuren bewaard blijven, inclusief het dakgebinte en de herontdekte moer- en kinderbalken, met daarboven de plankenvloeren en bovenliggende vlieringsvloer. In de voutkelder werd de houten zoldering reeds vernieuwd naar historisch model en is het een belangrijk kenmerk dat behouden moet blijven. Dit geldt ook voor de opkamer waar een vernieuwde plankenvloer ligt. Nieuwe bouwsporen die men ontdekt tijdens werken dienen geïnventariseerd, geanalyseerd te worden en bij voorkeur behouden en zichtbaar gelaten. Bouwsporen in de vloer en de houten roostering kunnen meer info bieden over de bouwgeschiedenis van het pand. Zo kan er bv. een oudere raveelconstructie bewaard zijn, die aanduidt waar de vroegere spiltrap stond/ zolderluik lag.

De bewaarde planindeling van een Kempisch dorpshuis moet afleesbaar blijven. Kenmerkend is de voutkelder met opkamer die bewaard is. Een ander belangrijk onderdeel van de woning is de brede gotische haard die bewaard is, inclusief geprofileerde haardbalk en wangen. De moderne inzet-schouw in de haard draagt geen waarde en dient verwijderd te worden zodat de historische leesbaarheid van de gotische schouw hersteld wordt. De schouw in de andere kamer is een gemuteerde schouw met natuurstenen mantel (begin 20ste eeuw). De schouw draag geen bijzondere bouwhistorische waarde maar zelfs indien men de haarden niet meer zou nodig hebben omwille van een vervangende centrale verwarming, mag er in geen geval geraakt worden aan de typologische opbouw indien men hun aankleding zou willen aanpassen. De schouwmantel en een

haardomkadering moeten wél degelijk bewaard blijven als bouwspoor van de verwarming ‘per kamer’ en als architecturaal centrum van het lokaal.

Op vlak van vloerafwerking is de plavuizenvloer in de kelder de oudste en meest waardevolle vloer. Deze vloer moet koste wat kost behouden blijven. De betegelde vloer in dambordpatroon in de slaapkamer dateert uit de 20ste eeuw maar past in het interieur van de begijnhofwoning waardoor ze bij voorkeur bewaard blijft. De moderne terrazzovloeren uit de tweede helft van de 20ste eeuw zijn storend en moeten vervangen worden met een tegelvloer die beter past in het historisch kader van een begijnhofwoning. Er kan best geopteerd worden voor zwarte en witte cementtegels van klein formaat en gelegd in dambordpatroon. Deze tegels leunen immers sterk aan bij de originele cementtegels en zijn daarom een waardevol alternatief. Zwart geglaazuurde tegelplinten die in de loop van de 20ste eeuw werden geplaatst, worden beter vervangen door houten zwart geschilderde plinten naar historisch model.

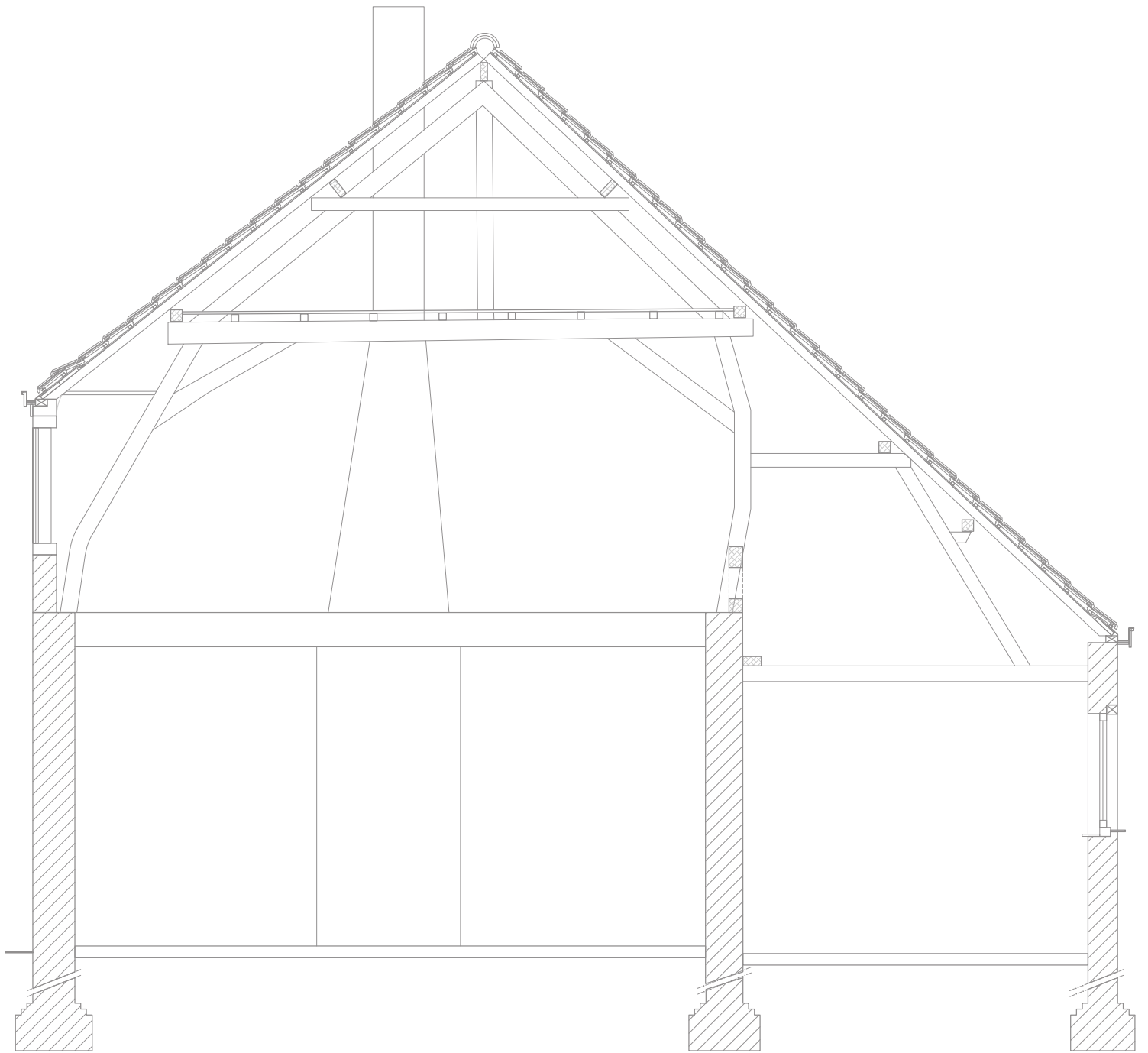
Grote aandacht gaat ook uit naar het behoud van het **schrijnwerk** inclusief het beslag. De 19de-eeuwse vensters, bestaande uit houten ramen met ijzeren glasroedes, eventueel voorzien van luiken dienen bewaard te blijven. Deel van de ramen beschikken nog over getrokken glas uit de 19de eeuw, met mastiek vastgezet in de glasroedes. Het authentieke vensterbeslag is ook bewaard. Gezien de slechte toestand van het schrijnwerk als gevolg van de brand is het vensterschrijnwerk toe aan een restauratie of indien het in zo slechte staat is reconstructie naar bestaand model. Dit omvat de vensters in de voorgevel (begane grond en verdieping), het bovenlicht van de deur en het venster in de opkamer en voutkelder. In het interieur is maar één waardevolle paneeldeur aanwezig, de binnendeur naar de woonkamer, die dient behouden en hersteld te worden. De voordeur is erg aangetast door de brand, deze deur zal vervangen moeten worden door een identiek exemplaar naar historisch model. De niet waardevolle moderne schildersdeuren werden volledig vernield in de brand. Deze worden bij voorkeur vervangen door dezelfde paneeldeuren naar historisch model. Voor de opkamer en voutkelder kan men opteren voor opgeklampte houten deuren naar historisch model. Moderne deurklinken worden best vervangen door een exemplaar naar historisch model. Bij reconstructies moet het wel afleesbaar zijn dat het gaat over nieuw elementen, om geen historische vervalsing te krijgen.

Diverse veel terugkomende en eerder onopvallende **interieuronderdelen** moeten behouden worden omdat ze wel degelijk een bepaalde bouwhistorische waarde hebben.

- Behoud en restauratie van vlakke plafondbepleistering op rinkellatten (inkomhal)
- Muurbepkeistering: ook al werd dit niet kamer per kamer geanalyseerd: men mag er vanuit gaan dat een groot deel van de wandbepkeistering nog (deels) oorspronkelijk is. Men moet deze trachten te behouden en te sparen bij het aanpassen van de technische installaties door eerder te kiezen voor een plaatsing in opbouw i.p.v. het inslijpen van leidingen en buizen zoals we vandaag gewoon zijn.
- De houten optreden naar de opkamer, bij restauratie zou men wel best nazien of onder de grijze verflaggen op de houten trap nog andere verf- of beitslagen aanwezig zijn.
- Bakstenen keldertrap

Voor het herstel van de erfgoedwaarden van de begijnhofwoning zou men volgende **elementen** bij voorkeur verwijderen:

- Verwijderen van verlaagde plafonds
- Verwijderen van recente tegelvloeren in terrazzo en zwart geglaazuurde tegelplinten
- Verwijderen van storende behangpapieren, betegelde wanden en voorzetwanden
- Vervangen van modern beslag met exemplaren naar historisch model
- Nieuw ontwerp voor keuken en badkamer (achterbouw)

HOOFDSTUK 06

BIBLIOGRAFIE

06.01 LITERATUUR**(1) Gedrukte bronnen**

- S. De Sadeleer en G. Plomteux, Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Turnhout, Kanton Turnhout, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 16N1, Brussel – Turnhout, 1997.
- C. D'haese, Het 19de-eeuwse herenhuis als ontwerpopgave. Inzichten in de burgerlijke wooncultuur in Gent en haar banlieue, 2011-2012.
- H. Vanden Bossche, Begijnen, begijnhoven en het begijnhof van Turnhout, 2013, Turnhout.
- G. Vlaemynck, Pastorieën en pastoorswoningen te Brugge (1802-1914): een vergelijking tussen het centrum en de periferie, Masterproef voorgelegd aan de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, Vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen, Universiteit Gent, 2007-2008.

(2) Rapporten

- ARAT architecten, Landschapsbeheersplan begijnhof Turnhout, 2014.
- ARAT architecten, Woningbeheersplan begijnhof Turnhout, 2016-2017.

(3) Websites

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Begijnhof [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122152>, geraadpleegd op 10-12-2023.
- 'Begijnhof Turnhout: Beschermd monument van 27-05-2015 tot heden', Agentschap Onroerend erfgoed, <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9758>, geraadpleegd op 4 april 2022.
- Delcampe beeldbank: <https://www.delcampe.net/nl/verzamelingen/>
- Geoportaal: <https://geo.onroenderfgoed.be/>
- KIK-IRPA beeldbank: <http://balat.kikirpa.be/intro.php>
- TENEO beeldbank, KUL

06.02 ARCHIVALIA**(1) Stadsarchief Turnhout, Historische kaarten en plannen**

- Kaart met zicht op het kasteel en het begijnhof, s.n., 1642. Papier, pen, aquarel. 56,5 x 38 cm.
- Gravure van Vostermans uit ca. 1667. Papier. 52 x 37,5 cm.

(2) Rijksarchief België, Kaarten en plannen

- Primitieve kadasterkaart, 1834, Turnhout, 4de afdeling, sectie Q.

(3) Kadasterarchief, provincie Antwerpen

- Mutatieschetsen, Turnhout, 4de afdeling, sectie Q.